

Megjelenik hetenkint háromszor a. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	10	frt.	o.	4.
Félévre	5	"	50	kr.
Évnyegyedre	3	"	—	"
Egy órára	1	"	—	"

Szerkesztői szállás:

belső tordacsza 122 szám.

Kiadó hivatal:

Középtorna Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hásznos garmond sorát 1-azőr 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. a minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppolich Aljosáná (Wollzeile 22.) Haasenstein és Voglnerl (Neuer Markt 11 szám.) Pesten: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyilttéri cikkek

sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez címzendők. Előzetes és hirdetés a kiadó-hivatalnál eltek.

Előfizetési felhívás

a „K. KÖZLÖNY”

1870-ki XV-dik évfolyamára.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:

Egész évre	10	frt.	o.	4.
Félévre	5	"	50	kr.
Évnyegyedre	3	"	—	"
Egy órára	1	"	—	"

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középtornai könyvkereskedésébe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

A Batthyány-émlékszoborra adakozott:

Gróf Klebesberg Vilmos 10 frt o. é.

Pest, július 3. 1870.

(B.) Eddigélő három ülést vett igénybe a köztörvényhatóságokról szóló törvényjavaslat feletti általános vita, s minden jel oda mutat, hogy még nagyon sok időre van szükség, ha a felírt szónokok mindnyájan el akarják mondani mondandójukat. A lefolyt három nap alatt alig beszélt a szónokok egy hatoda.

A tárgy elég fontos ugyan arra, hogy ne sajnáljuk a reá fordított időt, de ha különösen az ellenzéki polemikus szónoklatokat tekintjük, úgy hiszszük, miszerint sokkal rövidebb idő alatt tisztább képét lehetne adni a tárgy valódi állásának, így azonban az ellenzéki szónokok legnagyobb része csak oda látszik törekedni, hogy elakargassa azon határozatlanságot, mely ugynevezett „határozati” javaslatán átvonul.

Mennyire pártkérdést faragott ebből is a baloldal, kitetszik Tisza Kálmánnak a külülmegyei baloldali képviselő Elekes György elleni fellépéséből is, midőn nevezett képviselő ellen, ki csak úgy a tárgy eloszlása mellett nyilatkozott, mint a többi ellenzéki szónokok, csak azért lépett fel tekintélye egész súlyával, mert Elekes elég bátor volt a balpárt által megállított egyik érvert kiindulási pontul el nem fogadni.

Tehát a baloldal tagjai nem csak arra köteleztettek, hogy a balpártal szavazzanak, hanem arra is: hogy érveléseiket szintén a vezérek belátása szerint válaszszák.

A baloldal szónokai közül kétségen kívül eddigélő Tisza Kálmán sorozható első helyre, bárha mostani szónoklata is inkább dialektikája, mint érveit általánosan ki, de az államférfi szónoklatok színvonalán jóval alól áll.

Kimerülő, biggadt, minden frázis nélküli volt a belügyminiszter indokolása.

Erős volt érveléseiben államtitkár Tóth Vilmosé, Tisza Kálmán annyira ki is hozta sodrából, hogy mondhatni magáról megelégedkezve, mintán a szónokot félbe nem szakíthatta, s mintán felelnie is csak napok múlva lehet, jónak látta a miniszteri székek elé menve, roszalását nyilatkozatni, de a „helyre” kiáltások miatt csak hamar kénytelen volt helyére visszavonulni.

Valóságos francia könnyűséggel szólt a jobboldal részéről gróf Szirmay. A baloldal álláspontja ellen sorakoztatott érvelései találós s élecek voltak és szónok határozottan a parlamentarizmus kormányforma előnye mellett nyilatkozott a municipalis rendszer ellenében.

Nem úgy a szélső baloldal részéről Mocsoniu, ki nek beszéde teljesen foederalistius irányu vala, svájci kantonokat óhajta, általános népszavazat alapján. Hevesen kikelt a magyar nemzet perhorrescát suprematiája ellen s vádolta a kormányt, hogy a magyar nemzet suprematiáját akarja erőszakolni. Mocsoniu azon szónokok közé tartozik, kiknek szónoklati modora higgadt még akkor is, mikor, mint ma, az absolutizmussal és forradalommal ijesztget, s a midőn szavából, különösen eszmemeneteléből kitűnik a haza egységes területének eldarabolására való törekvés.

Azt mindenki tudta, hogy Mocsoniu úr foederalista; de az mégis meglepett mindenkit, hogy a balközép emberei s azok közt Tisza vetekedve siettek Mocsoniuhoz beszéde után kézzorítására.

Elszisi e Mocsoniu, hogy Tisza a foederalisták táborához csatlakozott ezen kézzorítás által, nem tudom; de sokan azt mondják, hogy ez is csak arra czélzó tactika volt, hogy elejét vegyék a szélsőbal azon tervének, melyszerint az általános vita után vissza akart vonulni, mi által a részle-

tes vita idejére nagyon megapadna az ellenzék száma.

Lehetett-e ezen kézzorítás őszinte, s nem szerfelett nagy megtagadása volt e azon elvnek, mely azt. István koronájának épségét éríthetetlennek tartja, itélje meg az olvasó közönség.

A parlamenti ütközet kezdetén.

„Igyekez lépteidet mérsékelni, halkán beszélni.” A „Korán” valahol.

II.

Tisza Kálmán beszédében sok volt a polemicus kitérés, bele-belemerült az elméleti okoskodásokba és fejtegetésekbe; értekezést tartott a felelősség elméletéről, a parlamenti kormányról, de gyakorlati példákkal csaknem semmit sem bizonyított. A modern jog államot egészen eltéveszté szem elől; csak a parlamenttel koordinálódó, régi megye lebegett előtte, úgy látszik, valami délibábos fénykörben. Talán ez okozta, hogy Lukács Bélához illő módon szólott: a „jogok megsemmisítéséről”; az „önkormányzat álarczá”-ról; a megye minden eddigi jogainak „nevetségessé, illusoriussá” tételéről; a „nekünk jutott átkozott sors”-ról; az állandó „törvénytaposás” államáról, azt sem feledvén, mi „öli meg orozva az elaltatott nemzeteket”; — és mégis azt állítá, hogy sokat elhallgatott. Ily eget-földet megrengető frázisok után, jól esett Rajner higgadt, nyílt érvelését átolvasnunk.

Tisza K. beszédében a vezérfonal: a pártszempont. Nem vizsgálja ő — mint a „Pesti Napló” is kiemeli — az ügyet „egy nagy világeszme látóköréből”; itélete indokait nem „az állami és társadalmi rend összes érdekeinek egymásra való hatásából” következteti, meríti. A mint a párt pilanatnyi érdeke kívánja, nem válogat az alárvekben, sőt azokat szenvedélyesen alkalmazza; mint-ha attól félne, hogy egyszerűségükben nem hatnának még saját hűveire sem. Beszédében óra hosszat szólott minden kigondolható dologokról, közte azt is elmondogatta, miről nem akar ezúttal beszélni; — de hogyan vélné ő a parlamenti kormány felelősségével a czélnak megfelelő közigazgatást rendezni, erről mélyen és bölcsen hallgatott; ez T. K. előtt mellékes kérdésnek látszott. Nemkülönbön kikerülte figyelmét az is, mit követel „Magyarország állami egysége” s az országalkotó „nemzet történeti szerepének fenntartása.” Tisza kevésbe veszi az állami és nemzeti szempontot; a jó és gyors közigazgatásra sem gondol; hanem, a midőn a privilegiumok ellen harcol, tulajdonkép a régi megyében egy ily elavult privilegiumot szeretne épen megörizni, még pedig a szabadelvű haladás megakadályozásával, a parlamenti kormányforma megszilárdulásának rovására, a nélkül, hogy ezáltal legkevesebbet használna a valódi önkormányzatnak.

Rajner belügyminiszter államférfi szemponthól világítá meg a törv.-javaslat alapelveit; számításba veszi a világot mozgató társadalmi kérdéseket és egy percze sem téveszti szem elől az államegység és nemzeti hatalom biztosításait, melyek közt első helyen állanak: az alkotmány hatalmas öre, a parlament és az ezáltal hozott üdvös törvények végrehajtója, a többség által fenntartott erős kormány; e kettőt ma már nem lehet a helyi önkormányzat ürügye alatt elszibbasztani, háttérbe szorítani, mint ezt balról akarnák azok, kik T. K.-al együtt a megye ódon, de csak látszólagos hatalmi köréért és nem a valódi önkormányzati szabadságért szállanak síkra.

Rajner egyszerű, de tartalmas beszédében került a csillogást. A legfőbb momentumokra szoritkozik. Sajnálja, hogy a törvényhatósági törvényjavaslat a községi nélkül vétetik tárgyalás alá, mivel ez amannak szintugy pajzsul szolgálhatna a megtámadások ellen. Ugyanis a községi törvényjavaslatban van kifejezve a megye azon legsarkalatosb joga, hogy „a községi autonómia felett ő őrökdi, hogy a községi tisztviselőkkel ő rendelkezik, a községi autonóm ügyekben ő gyakorolja a felülvizsgálatot.” E hatáskör által domborodik ki a megyei autonómia, melyet a törvényjavaslat a megye részére megóvott, elmenve azon határig, meddig mehetett, „a nélkül, hogy az állam alapját, az erős községi önkormányzatot meg-

támadná.” Hivatkozni fog tehát alkalomilag e községi törv.-javaslatra.

A kormány nem ignorálta a megyék és városok közti sajátosságok különbségeket; de meghagyta a megyéket mostani területi épségükben, nem akarta a kisebb városokat kitűrőlni a törv.-hatóságok sorából, nem akarta „a törvényhatóságok egy is igen nehéz szervezési kérdését még bonyolódottabbá tenni.” Az egyes törv.-hatóságoknak fennhagyta a kezdeményezést, s ezt a kisebb városoknak megkönnyítette „azon hatáskör által, melyet az ugynevezett rendezett társasú városoknak a községi törv.-javaslatban kijelölt. Előbb ő is külön javaslatot akart készítenie a városokról; de belátta, hogy ezek közt, egy a lakosság számát, mint anyagi és szellemi erejüket illetőleg akkora a különbség, hogy egész szervezést egy törv.-javaslatban megállapítani nem lehet. Ezért jónak látta rendezni a városok közjogi viszonyait a törvényhozás és kormánnyal szemben, belső szervezetüket pedig önmagukra bízni; ez a legszabadelvűbb álláspont, legjobban biztosítja a városok fejlődését; minden egyéb megszorítása lenne a statusus jognak; a városok osztályozása csakhamar szűknek mutatkoznék. Ez elv fenntartása mellett, a városok érdekében minden módosítványt közönséggel fogad a kormány.

A törv.-javaslat nem törekszik centralisatióra, őszinte barátja a törv.-hatóságoknak, ezt e törv.-javaslatlal is bebizonyította. Czélja volt „beleilleszteni a törv.-hatóságokat az új parlamentis alkotmány keretébe” — s így „biztosította a nemzet azon kívánságát, hogy a megyék továbbra is megmaradjanak.” Ha az elméletet tartotta volna szem előtt, a megyéknek több tért kell vala átengedni a parlament és felelős kormány számára; mert „a nemzet igen nagy része tudja, őszinteszertleg érzi, hogy erős parlament, erős kormány és jó közigazgatás nélkül a magyar állam egységes fejlesztése lehetetlen.” Az ősi megyét sem alkatrészeire, sem jogkörére több senki sem állíthatja vissza; de nem is kívánatos az. A nemzet tőlük azt várja, hogy fejlesztésük a közérzletet; közvetítsék pontosan az állam teendőit; önmagukat jól kormányozzák; jól rendezzék belügyeiket és gyakorolják a kellő ellenőrzést a községi önkormányzatra.” Erre törekedett a kormány a törv.-javaslatban. — Meghagyta a törv.-hatóságok minden jelenleg birt jogait, de gondoskodva van abban arról is, hogy „a közigazgatás és az önkormányzat biztosíttassék.” A kormány bizonyos, csak a parlament által korlátozt befolyásra szűkség van; e nélkül „nem óvhatná meg a haza egységét, nem biztosíthatná a rend és törvény uralmát, mely nélkül állandó szabadság lehetetlen.” Ez nem centralisatio, hanem „az állam fenállásának, fejlesztésének biztosítása; ezt egy nemzet sem tagadhatja meg nemzeti kormányától.” A kormány megosztja a végrehajtó hatalmat a törv.-hatóságokkal; a törv.-hatóságok és községek által választott tisztviselőkkel adminisztrált; hol a törvényhatóságok szabadon gyűlésezhetnek; a kormány rendeleteit megvitatják, azok ellen felírnak s csak harmadik meghagyásra hajtják végre; hol egymással k érleleket cserélnek; hol a kormány a községek és törv.-hatóságok ügyeibe csak akkor folyhat be, ha egyesek panaszt emelnek, vagy ha a jövődő nemzedék, vagy az ország egysége érintetik: ott centralisatióról szó sem lehet. Sőt azzal valóhatnák a kormányt a parlamentarizmus élet hü követői bel és kül földön, hogy a parlamentarizmus felelős kormány eszméjét veszélyezteti — és a legszabadabb alkotmányos országra fognak utalni — Belgiumra. A miniszter jellemzi a belga tartományi gyűléseket. Az öt millió lakos 9 tartományra osztja, a képviselők összes száma 538, tehát egyre 40—70 esik; évenként csak egy ülést tarthatnak, ha csak a király nem hívja egybe többször; ha e nélkül gyűlének össze, határozatlanak, a végzés semmis, a tagok 6 hótól 2 évig terjedő fogsággal büntődnek, s választói jogukat 4 évre elvesztik; a tartományi gyűlések csak hivatalos ügyekben levelezhetnek egymással; semmiféle felhívást sem bocsáthatnak a néphez a kormányzó jóváhagyása nélkül. Ezekkel szembeállítva a mi megyéink jogait, óriási a különbség; elnyomás, centralisatio itt szóba sem jöhet.

A főispánok jogkörébe csak azon jogokat biztosítja a törv.-javaslat, melyeket eddig is gyakoroltak t. i. az elnöki, a kijelölési, az adminisztratióra való ellenőrzési és felügyeleti jogokat; az ellenőrzést a közvélemény maga követeli a főispántól, ki csak azon egy esetre van nagyobb joggal felruházva, ha a törv.-hatóság a

3-dik felszólítás után is megtagadná a végrehajtást. Különbön igaz, hogy a t. javaslat arról is gondoskodik, hogy a főispán a jelzett jogokat gyakorolhassa, mert az elnök, ki a napirendet sem tudja, egy ellenőrző, ki az ügyekre bele sem tekinthet — igen szomorú szerepet játszik. A főispán kell hogy bírja a kormány teljes bizalmát, tehát állása kiválóan politikai, de egyszersmind éber öre a municipális érdekeknek.

A kijelölési jogot azért bizza a törv.-javaslat a főispánra, hogy eleget lehessen tenni a nemzetiségi törvénynek, az illető tájakon a nyelvekben jártas egyének kellő számmal alkalmazhatván a hivatalokra; a kijelölési jog által biztosíthatók a járasok igényei a tisztviselők választása körül. Végül hangsúlyozza a belügyér, hogy a felelősség kiterjed a kormánytisztviselőkre, még vagyoniilag is.

A bizottmány tagjait a törv.-javaslat nem apasztja nagyon, bizva a municipiumban, mely a kihágásoknak elejét veendi; a választások megtételét nem lehetett kisebb számú bizottságra ruházni. Az alkatrészekre nézve azt keresi a törv.-javaslat, hogyan biztosítsa a magasabb értelmiség és függetlenség túlsúlyát; már pedig leginkább a vagyonosabbakról föltételezni a nagyobb érdeklődést a közügyek iránt, itt találni a nagyobb függetlenséget is; tény, hogy nincs is oly rendezett ország, hol a politikai jogok gyakorlata ne volna kisebb nagyobb vagyoni qualificatiohoz kötve; ha azoknak nem biztosítunk kellő befolyást, kik nagy részét fedezik az évi költségeknek, az utó nemzedékre kiható beruházásoknak, képzelné sem lehet erős, független önkormányzatot. Ép akkor vezetne ez centralisatióra, ha a vagyonos osztálytól az őt megillető befolyás megtagadnánk, mert a kormány oltalmára lennének utalva, mit ez, meg sem tagadhato, ő sem nélkülözhető a vagyonos, értelmes rész támogatását. Ez úton lehet a vagyonosok áldozatkészségére számítani, annál inkább, mert „a jó igazságszolgáltatás, jó közigazgatás, vagyoni és személyes biztonság, jó közlekedési eszközök, a városok csirája, sőt luxusa visszahatnak a vagyonos osztály gyarapodására; bizton remélhető, hogy a virilis szavazattal bírók a társadalmi mozgalmakból eredő kirívó ellentétek kiegyenlítésére is hatni fognak, így nemcsak hogy nem lesz mit tartaniok a szegényebbek gyűlöletétől, de azokat ki fogják békíteni. Ha pedig a szegényebbeket lelkiismeretlenül izgatnók túlkövetelésekre, ez még inkább sarkal a vagyoni kellő befolyásának biztosítására. E végre nem találhatott a törv.-javaslat jobb módot, minthogy a megyebizottság egy részét a leg több adófizetők képezzék; ezen módszer gyakorlatilag még ott is üdvösen hatott a közigazgatás pontosságára és az illető terület felvirágzására, hol, mint például Poroszországban túlságosan alkalmaztatott, úgy állván az összes kerületi ülésekben a választott szavazatok a virilisekhez, mint a 2400 a 9400 hoz. (761 város 1067, 26,879 falu és 2501 kisebb jóság 1313 szavazattal van képviselve, míg 9414 jóságának birtokosai személyes képviseleti joggal bírnak.) A törv.-javaslat kiterüli e túlzást, a vagyonos közép osztály fogja a személyesen jogosítottak zömét képviselni, mert Magyarországon 200, az erdélyi részeken 100 forintnyi direct adófizetés adna meg a személyes szavazati jogot. Nem áll azon ellevetés, miszta ez úton az érlelmiség kimaradna a megyebizottmányokból. Egy része már a vagyonosok által jál be oda; másfeől a tudományosság képviselőire alkalmazott ketős adóbeszámítást sem lehet kicsinyíteni, így is szép szám megye be, s ez évről évre szaporodni fog; végre a választók nem vonhatják meg bizalmukat az érlelmiségtől annál inkább, mert ezúán akarattuk nagyobb mérvben érvényesíthetik, mint eddig.

A szászok meghallgatása által az ő megnyugtató czélzótt az 1868. XI. III. törv.-cikk; a belügyér reméli, hogy „azon széles hatáskör, mely ezen törv.-javaslatban a municipiumoknak fenn van hagyva”, a szászokat, szintén megnyugtathatja.

Az állam bíróság lehetőségét egészen nem vitatja el Rajner, de arra utal ugy melleleg, hogy ebből őszinteszertleg támadhatna parlament és állam bíróság közt, mi a parlamenti kormány állását is megrendíthetné, ingatagá tenné.

A belügyér is azt mondja, „ne higgyen a nemzet a pusztá igéreteteknek”; s a törv.-javaslat szellemétől áthatva így végzi tárgyilagos, alapos érvekkel támogatott, világos beszédét, „a kormány első sorban áldani fogja azon percet, midőn sikerül a törvényhozás bölcseségének a municipiumokat oly varázss erővel kényeztetni, hogy minden panaszok elnémuljanak és minden be-

avakozást a kormány részéről szükegtelen-
né tegyenek.

Ha Tisza Kálmán vádjait Rajner
érveivel vetjük egybe, ugyan mi marad azok-
ból a beltről megéljenzett frázisokból, álér-
vekből?

Hogy Tisza ügyes „szúrásokat” inté-
zett a „Reform” szerint is, a törv.-javaslat
ellen, igaz; de ugyanezen lap találoán mondja
róla, hogy midőn „államférfi akart lenni,
buzgalmában oly tanokat állított fel, melyek
az ő „ignotos”-ait elragadhatták ugyan, de
a hozzáértőket csak ámulásba ejték.” Ugyan
a „Reform” mondja azt is, hogy T. K. Dob-
rzenszky érvét használta, „a pártos parlamenti
intézmény lealacsonyítására czélzó faggatozás-
kép.” Ha nem az a helyes, az alkotmány-
nyos és törvényes, a mit a nemzet kép-
viselőinek többsége olyannak tart, akkor kár
játszani a drága (parlament) komédiát, s he-
lyesebb volna, ha a baloldal őszintén, nyil-
tan proponálná, hogy elvetve a nem ne-
künk való parlamentáris czifraságokat, búj-
junk ismét vissza az ősi kormányzati ren-
dszer telben nyárban enyhet adó décz-bundá-
jába. „Azt is hangsúlyozza a „Reform,” hogy
Tisza Kálmán államkiróságára rossz helyen
kereste Angliában az analogiát; mert „a bi-
rótság ott is csak az egyes polgár törvé-
nyes jogát védi, a kormány közegeinek ne-
talan előforduló visszaélései ellen; de a végre-
hajtó organum és a végrehajtó ha-
talom, a kormány és a counti sherif, béke-
bírósgát közt soha nem intervenál. Ez ellen-
kezők is az angol parlamentarismus min-
denhatóságával.”

Mint látjuk, Tisza Kálmán mindig sze-
rencsétlen az angol példák idézésében, el-
elvéve az angol „common law”-ok tömkelegé-
ben, pedig járt Angliában praxisra!

A rideg egyhangúsággal szónokló bel-
ügyér érvei sokkal erőteljesebbek, practicu-
sabbak voltak, mintsem az ellenvezér virá-
gos flosculusai eltakarhatták volna a meget-
tők tátongó, pozitív eszmékben való üressé-
get. Rajner legtöbnyire jól válogatta meg
a fegyvereket és jól is használta, s így az
előcsata sikerét szellemi erővel a jobb-
oldali törv.-javaslat részére dönté el: a bel-
ügyér mérsékelté lépteit, a márvány-hideg
szó diadalmaskodott a szívhez szóló szen-
vedélyes hang fölött, mert a higgadt érte-
lemre appellált.

Az alkotmányos hadsereg.

Magyarország honvédelmi intézményének ismertetése. Irta Baus-
nern Guidó magyar kir. honvédtiszt.

III.

A honvédelmi intézmény helyreállítását által azon-
ban még nincs nálunk minden megtevé, sőt inkább
csak kezdete ez a végnek, egy oly hadiszerve-
zetnek, mely ma, a szabadság napjának sugaraitól
megvilágított viszonyainkra veti sötét, fenyegető
árnyait. — A mi, közönsnek nyilvánított állandó
hadseregünk ma is az ő régi, az absolutismusra irá-
nyult szerkezetével bír, s ha el is kell ismerünk,
hogy történet egy némely korszerű javítás, de ezek
az egész lényegét érintetlenül hagyták. E lé-
nyegét azonban gyökeresen át kell alakítani, ha
azt akarjuk, hogy ne csak jobban legyen nálunk —
de jól. Daczára az alkotmányos szabadságnak lé-
tezik nálunk ez óráig az absolut katonai ál-
lam az alkotmányos államban, mely ide-
gen testként nehezkedik Ausztria Magyarországra
s e két szövetséges államra lidércnyomást gyako-
rolván, ifjú szabadságunk természetes fejlődését
akadályozza.

Ez az anomalia és annak veszélyessége ké-
zél fogható s velőben nagy ideje annak véget vet-
ni, mit csak az által érhetünk el, hogy az állandó
hadsereget nemzeti és szabadelvű alapon,
gyökeresen átalakítsuk, s ily módon alkotmányos
életünk szervezetével azonosíthatóvá tesszük azt. —
Csak ha ez egyszer ténnyé válna mondhatjuk el,
hogy Magyarország politikailag egye-
sült s alkotmányos szabadsága nincs
veszélyeztetve. — E nagyfontosságú czél el-
érését nem is remélhetők, ha nem lennénk bir-
tokában a mi szép, teljes virágzásához közlő
honvédelmi intézményünknek. Ez azonban biztosít arról,
hogy nemcsak az állandó hadsereg is szabadelvű
módon fog átalakítani: a honvéd elbivatása hidat
verni az állandó hadseregnek, metyen át ez, eddigi
nyomasztó, a népszabadságot veszélyeztető külön
állását elhagyja, az alkotmányos államélet egész-
séges vérforrás körébe léphessen, kell hogy
lépjen.

E magasztos elbivatás mellett sem talál a
honvédség Magyarországon oly nagy rokonszenvre,
mint talált 1848/9 ben. Ennek oka a mellett, hogy
most a haza egyelőre nincs veszélyben — kettő
lehet:

A régebbi többé, kevésbé despoticus gyám-
kodási rendszer által, midőn állítólag mindent a
népért (?) tettek a kormányok, de mindig nélkülé,
a nép nagy tömege megszokta semmit vagy csak
keveset gondolni a közügyekkel, mert azok elinté-
zése az absolut államhatalom által bitorolt egyed-

árú vala; ezért tapasztaljuk, hogy ma sok nagy-
fontosságú kerkérdésre nézve általában hiányzik a
kellő tájékozottság s így csekely az érdeklődés is.
— Talán egy kérdéskör sem oly feltűnő e hiány,
mint a hadszervezet reformjánál vagy is a véd-
rendszer körül. Ez elzomorító tény bizonyítékait
találni föl parlamentjeink eddigi tárgyalásaiban.
Mindenféle alárendelt kérdés és ügy per longum et
latum tárgyalatott, a legdrágább időt elfecsérelék a
főléteges szónoklatok; de még egyetlen parlament
sem állapodott meg abban, hogy alapos, korszerű
hadszeri reformra törekszik, s ennek szigorú ke-
resztülvitelétől teendő függővé ha kell, az adók
megszárazását, melyek nélkül egyetlen kormány
sem lehet el. Pedig ép ez a kérdés érinti legbeha-
tobbban a nép- és államéletet, mert magában rejti
az anyagi jólét és az alkotmányos sza-
badság talizmányát.

Ha egy népképviselő ez égető kérdést nem
érti, közelessége azzal tisztába jöni, különben nem
érdemli meg az állampolgárság legfőbb tisztjét, a
parlamentari követtséget. Bár fogják fel e részben
is képviselőink magas elbivatásukat, szerzenek
maguknak helyes fogalmat a védrendszerrel s ven-
nék munkába annak valószínűleg egész elhatározott-
sággal, akkor fogják bebizonyítani, hogy kornk
magaslatán alauak, s valódi népképviselők.
Ez egyik oka a honvédelmi intézmény iránt jelenleg
észlelhető közönyösségeknek.

A másikat abban lehetne feltalálni, hogy ha-
za értelmiségünk azon nézetet vallja, hogy a hon-
védség ma csak névleg létezik, a magva ki
van véve és porosz mintára az állandó had-
sereg hajlékony függelékévé akarják
azt tenni. (!) Nem itt a helye e nézet helyessé-
gét vitatni, de azért constataunk kell, hogy a
reactio részéről ép egy fenyegető veszély a hon-
védelmi intézmény, mint általában, egész alkotmányos
életünk: ez a javithatlan párt az állandó
hadseregben véli legerősebb támaszát
rejteni (!) — Hanem ép ezért nagy ideje, hogy,
különösen a magyar népképviselő munkába vevén
az állandó hadsereg gyökeres átalakítását, argusi
szemekkel kísérje a honvédsereg kifejlődésének
stadiumait s mindent elkövesse, hogy a magyar
nemzet büszkeségét fenyegető veszé-
lyeket eltávolítsa s e szép intéz-
ménynek nemcsak formáját, de lényeg-
ét is megővja. Különbem reméljük, hogy a
honvédség a reactionáriusok és katonai hierarchia
daczára az lesz, a minek lennie kell, az az,
egy valódi népies védrendszer alapja;
reméljük, hogy a politikai téren jártas, állambölcs
magyar nemzet rövid időn eljut oda, hogy a fegy-
veres hatalom súlypontja Magyarországon a hon-
védségbe helyeztetik és nem következik be annak
ellenkezője, a mint azt Poroszországban látjuk. —
Ma a honvéd még úgy áll, mint önálló, nem-
zeti és alkotmányos hadsereg — vigyáz-
zunk mindnyájan arra, hogy ilyen is ma-
radjon.

Ismételtem a mit a bevezetésben mondtam.
Korunk alapja a munka; a munka nemesis az em-
bert, ez teszi emberré, szóval forrása minden pol-
gárcserénynek és így alapja az egészsé-
ges és virágzó államéletnek. — De a
munka biztos oltalmat igényel benn és kifelé; ezt
pedig csak a szabadság és egy népies véd-
rendszer adja meg. — Magyarország már is
bír a szabadság egy jó mértékével, sőt nem-
zeti honvédelmi intézményében bírja a valódi népies
védrendszer embrióját is; — ebből következik,
hogy Magyarország jelenleg nemcsak leg-
szabadabb állam a continens monarchiái között,
hanem egyszerűs mind előharczósa a valódi
népies hadszervezetnek. — Magyarország
munka utján válna valódi jog- és szabad-
ság állammá; e főléteges czél előri, ha mi,
lakosai, nem érjük be a szabadság egy darabjá-
val, hanem az egész szabadságot-írjuk zászló-
inkra; nem éri el Magyarországot e czél, ha féltőn
megállunk, azt hitetve el magunkkal, hogy politi-
kai foltozat virágzóvá és erőssé teheti az új kor
államát. Ezért félre a liberalis félszűzességgel,
proclamáljuk az egyéni szabadságot min-
denki számára. Csak e jel alatt állhat fenn, le-
het virágzó és erős jog- és szabadállam Magyar-
ország és Ausztria. —

Pest, július 4. 1870.

(B.) A miniszterelnök gr. Andrassy által
kezdeméyzett honvédségélyző egylet tegnap tar-
totta alakuló gyűlést, melyben a szabályok meg-
állapították.

Kimondott, hogy a tüke nem fordittatik se-
gélyezésre, hanem csak annak évi kamataja; hogy
első sorban az 1848/9. hadjárathoz elesettek öz-
vegyei, a még élő rokkantak vagy azok özvegyei
részesítettek segélyben s csak másod sorban, a
mennyiben az első sorbeliek már ki vannak elé-
gitve, következzenek azon honvédek s azok özve-
gyei, kik később lettek munkaképtelenné. To-
vábbá kimondott, hogy miután nem lesz több se-
gélyezendő, az egylet fog a tüke hová fordítása
felett rendelkezni, az azonban csak honvéd-cé-
lokra fordítható. Kimondott végre, hogy az egy-
let egész erélylyel fogjon hozzá a gyűjtéshez, és
a honvéd-rokkantak összeírásához.

Elnök, alelnök és választmányi tagoknem igé-
nyelnek fizetést. A kezelő személyzet díjazását a
választmány állapítja meg.

A segélyezés mértéke ugyanaz lesz, mely a
rendes hadseregnél van alkalmazásban.

Remélhető, hogy az újabb megindítandó
gyűjtések alkalmazásával mindenki tetteleg fogja bebi-
zonyítani azon kegyeletet, melylyel az 1848/9. bar-
cosok iránt viseltetik, s ez esetben rövid időn
nyugdíjjal lesznek elláthatók mindazon honvédek,
s azok özvegyei, kik erre jogosan számot tarthat-
nak, sőt egy oly alapító lesz biztosítva honvé-
delmi czélokra, mely czélzertül alkalmazva szép
gyümölcsöket teremhet.

A képviselőház mai ülésében a municipiumok
szervezése feletti általános vita folytatott. A szó-
nokok közt az orszlán rész Kerkapoly pénzügy-
miniszter illeti, ki éles logikájával a szó teljes ér-
telmében megsemmisítette Mocsoniu tegnapelőtti be-
szédét, mely határozottan a parlamentarismus ellen
a federalismus javára volt intézve.

E beszéd részletesen constatalja a kormány
állásponjtát, s mint ilyent az olvasó közönség
figyelmebe ajánlom.

Belsőgy.

Figyelemreméltó adatokat közöl a „P.
Lloyd” bécsi levelezője Oroszország újon érkezett
bécsi követjéről Novikoff urról: Novikoff ur —
írja a rendesen jól értesült tudósító — sokáig tar-
tózódván a Balkán félszigeten, a törökországi s a
török-szláv viszonyokat a legpontosabban ismeri;
sógora Konstantin nagyherceg segédjének Kirejew
tábornoknak, ki egyszerűs mind a Szt. Pétervárt szé-
kelő szláv komité titkára. Kirejew főfigyelmét je-
lenleg Csehországra, Hercegovinára s Magyar-
ország déli szláv tartományaira fordítja, s em-
lítt tartományokban a szláv komité megbízá-
sából és vagyonából sok pénzt osztogat ki, oly
formán, mintha e pénz saját zsebéből kerülne. No-
vikoff ur, a jelenlegi bécsi orosz követ sógora Ki-
rejew elveit osztja, s egyike az orosz birodalom
legügyesebb diplomatáinak. Nincs fél éve, hogy
„Huss és Luther” czimen egy a szlávok közt na-
gyon elterjedt röpírta jelent meg, melyben azt
igyekezett kimutatni, hogy a Luther és Huss tanai
között történelmi és politikai tekintetben semmi kül-
önbség sincs, s mindkettő a régi kereszténységet
elevenítette fel a szláv világban. A Luther tana az
orosz schismától azonos, tehát szinte minden szláv-
nak fel kell venni az oroszok vallását, s orosznak
kell lenni. Ma Novikoff ur követ Bécsben, ott, hol
az osztrák-magyar birodalom felett elágazott szláv
ágítató központja van. Ehez nem kell commentár,
s még csak azt teszi hozzá nevezett lap, hogy
Albrecht főherceg oroszországi utazása nem egyéb,
udvariasságnál.

Az országházról.

Tóth Vilmos beszéde

(a képviselőház július 1-i ülésében.)

T. ház! (Halljunk!) Az országos ellenzék egyik
pártközlönye június 8-iki számában egygyel más-
sal mulattatva olvasó közönségét, szives volt az
én csekélységemről is megemlékezni, mondván, hogy
Tóth Vilmos kedvence az ellenzéknek, mely már
előre is örül azon beszédnek, a melyet tartani fo-
gok a municipális törvényjavaslat mellett és mely
bizonyára többet fog ártani a törvényjavaslatnak,
mint az ellenzék összes beszédei. Ez nem nagyon
kedvező nyilatkozat rám nézve, és azt hiszem, bi-
úsággal nem vádoltathatom, midőn annak elmondá-
sa által azt a naplóban megörökítem. De legyen a
dolog bármikép, én azt provocationak tartom, pro-
vocationak arra nézve, hogy a törvényjavaslat mel-
lett felszólaljak; elfogadom azt annyival inkább,
mert úgy tapasztalom, hogy az ellenzéknek ezen
segedelemre csakugyan szüksége van. (Derültség s
helyeslés a jobboldalon.) Teszem ezt annál szive-
sebben, mert már azon kellemes helyzetben vagyok,
hogy a t. ház egyik részének beszédem mindenestre
fetszeni fog, (Derültség, Halljunk!) mely vagy elfo-
gadja a törvényjavaslatot s akkor maradok az ellen-
zéknek továbbra is kedvence (Derültség.) vagy si-
kerül egy pár helyes argumentumot felhozni, akkor
számítok a t. jobboldal elismerésére (Derültség.)
Előre is ki kérem a t. ellenzék bocsánatát, hogy én
igyekeznék fogok ez utóbbit elérni, t. i. a t. jobboldal
elismerését kiérdemelni. (A dologról) a szélsőba-
lon.) Azt hiszem nem lesz nehéz bizonyítanom mi-
szerint a tárgyalás alatt lévő törvényjavaslat meg-
felel a kormány programjának, (Zaj. Felkiáltá-
sok a balon: meg ám! annak igen!) Magyarország
politikai helyzetének (Felkiáltások a balon: Ah!
Ah!) és a czélzertűségnek.

T. ház! Midőn 1867-ben a felelős kormány
átvette Magyarország kormányzatát, egyik leg-
sürgősebb teendőnek tartotta a köztörvényhatósá-
gokat helyreállítani s felhatalmazást kérni a tör-
vényhozástól azon eljárásra nézve, melyet annak
visszaállítása körül a helyzet követelményei és a
körülmények parancsolata szerint követendőnek hitt.
A törvényhozás belátva a kormány kivánságának
szükségét, nem késelt a maga részéről a kormány
által előterjesztett és 8 pontban foglalt felhatalma-
zást a kormánynak megadni.

A kormány e felhatalmazás folytán egy körle-

velet intézett a megyék s sz. k. városokhoz, a tör-
vényhatóságoknak a parlamenti kormányhozi ál-
lásponjtja iránt. E körlevélben mindenké föltöl-
hívta a kormány a törvényhatóságok figyelmét
horderejére azon átalakulásnak, mely a miniszte-
rium kinevezése által Magyarország belkormány-
zatára nézve történt és mely ugy a kormány mint
a megyék részére új iránypontokat jelöl ki akkép,
hogy a megyei önkormányzat mellett az országos
kormányzat is fennállhasson, — kijelentvén e kör-
iratban, hogy az országos önkormányzat alapfelté-
tele a felelős miniszterium és annak rendelkezési
joga lévén, a megyei önkormányzatot, a megyék
életműködését, a parlamentarismus kormány életmű-
ködését kell összehangba hozni. Ez összehangzást a
kormány azáltal vélte elérhetőnek, hogy irány-
adóul tűzte, mikép a hatósági dolgokban a ható-
ság, országos ügyekben a felelős kormány van
hivatva első sorban intézkedni, kijelentvén továb-
bá azt is, miszerint a gyakorlati élet csakbamar
föl fogja tüntetni e két rendszer akadálytalan
összeműködésének még netalán felmerülő nehé-
ségeit és hogy a nemzet politikai higgadsága és
éreltsége csakhamar kijelölí a kormány és a tör-
vényhozás számára azon utat, mely e két rend-
szer összehangzására vezet. Elmondta továbbá
a kormány, miszerint elvárja, hogy a megyék ha-
zafisága és bölcsesége által a kormány tekintélye
emeltetni fog, a maga részéről megígérve, hogy
a municipiumok jogait tiszteletben fogja tartani.
E körirat természetes következménye azon felha-
talmazásnak, melyet a törvényhozás adott, s
mely főleg az első átalakulásra, az átmeneti intéz-
kedésekre, a törvényszékek állandósítására és a
telekkönyvi hivatalnokok kinevezésére vonatko-
zott, és meghatározta a főispánok kijelölési jogát.

Ez volt t. ház az első lépése a kormánynak
a megyék visszaállítására körül, és én szélsőségeink
tartottam ezt előrebocsátani azért, hogy consta-
táljam azt, miszerint a kormány megalakulása
után azonnal nem késelt a törvényhatóságok jogait
elismerni s a törvényhatóságok helyreállítását ini-
ciálni — és ezen factumot szembe akartam állítani
azon gyakran hallott insinuationokkal, mintha a kor-
mány kezdettől fogva elenséges állást foglalt vol-
na el a megyékkel szemben, mert nem lehet ké-
telkedni, hogy azon perczen, midőn a nemzet
elérte vágyainak legfőbbikét, a felelős kormányza-
ti rendszert, igen is hajlandó lett volna önkormány-
zati jogából nagyon sokat föláldozni, és ha mégis
a kormány nem használta fel a perczet, a megyei
municipiumok jogkörének megszükitésére, ezt bizo-
nyosan azért nem tevő, mert nem ellensége, hanem
barátja volt az önkormányzatnak. (Éléak helyeslés
jobboldal, ellenmondás balról.) (Patay István köz-
beszél: Eger) (Zaj.) Constatalni akartam másod-
szor azt, hogy a kormány a törvényhatóságok
visszaállítására körül nem önbatalmílag, hanem a
törvény utasítása szerint járt el és constatalni akar-
tam harmadszor azt, hogy a kormány már 3 év
előtt érezte egész súlyát annak, miszerint a tör-
vényhatóságokat rendezni időelőtti és czélzertűlton
leonne mindaddig, míg a gyakorlati élet ki nem
mutatja az irácyt, mely felé haladni és az utat, a
melyől eltérni nem szabad.

Három év telt el azóta t. ház, egyformán ta-
nulságos 3 év a kormánya ugy, mint a kormány-
zattakra nézve; nem sok idő még egy ember éle-
tében sem; igen-igen kevés egy nemzet életében
és habár elegendő, de semmi esetre sem tulságos
egy kormányzati rendszer olyatén tanulmányo-
zására, mely helyes alapját képezze egy törvény-
nek, a mely Magyarország belügyének és belkor-
mányzatának sarokkövet fogja képezni.

E három év alatt a kormány nem egyszer ta-
lálkozott azon szemrehányással, még saját párt-
hívei részéről is, hogy tulságos hanyagságot tau-
sít a törvényhatóságok visszaállítására körül; az
ellenzék részéről pedig igen-igen gyakran élesen
lett megtámadva: alig volt kérdés, melynek tárgya-
lása alkalmazásával nem utasították volna a kormányt
a javaslat betervezésére pártfelei és az ellenfél;
és egyiránt szemrehányást tettek a kormánynak,
hogy megállapított sorrend, program nélkül halad
előre, mert a kormány a legátgősebb törvényja-
vaslatot, a megyék rendezésére vonatkozót nem
terjeszti elő. És ime az általam idézett rendelet a
legfőnyesebb czáfolata ezen programtalansági vád-
nak. Mert a kormány már első lépésében, melylyel
a megyéket visszaállította, felállította program-
ját, mondván, hogy a gyakorlati élet utasításától
fogja elvárni azon irányt, mely felé haladni, s
melyek alapján a törvényjavaslatot elkészíteni
kell.

Hogy a program helyes volt t. ház, eddigi
tapasztalatok bebizonyították. De szerény néze-
tem szerint még jobban be fogja azt bizonyítani a
jövő. Volt egy idő, t. ház, midőn a kormány en-
gedve e mindenfelől unszoltatásnak, végre ké-
szített egy törvényjavaslatot, és habár e törvény-
javaslat mind tartalmára mind szerkezetére néz-
ve annyira helyes volt, hogy a kormány által a
mult év végén kiküldött enquete is ezen törvény-
javaslatot fogadta el tanácskozási alapul és an-
nak fonálán tárgyalta az ügyet; a kormány be-
látta egy nagy hibáját, és ez az, hogy az korán
készült, akkor t. i. midőn a codificatornak még
nem állottak rendelkezésére mindazon tapasztala-

tok, a melyek a jelen törvényjavaslat elkészítésénél félremerhetlenül kijelölték az irányt, a mely felé haladni kell, és az utat, a melytől Magyarország veszélyeztetése nélkül eltérni nem lehet. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

De tanulságos volt e 3 év t. ház azért is, mert a tényeknek kérelmetlenül logikájával bizonyította azt, miszerint valamint egy helyes belkormányzatnak nem postulatuma a merev centralisatio, ugy másképp bizonyította az is, hogy a felelős kormányzati rendszernek megvannak a maga melőzhetetlen követelményei, melyek előtt a megyei politikának meg kell hajolnia. (Helyeslés jobbfelől.) Bizonyította azt, hogy valamint az államférfiának nem lehet feladata a minden ároni újítás, ugy a cunurállamnak nem lehet célja az, hogy az ősi intézményekhez, tekintet nélkül a közpolitikai fejlődésre, mereven ragaszkodjék. (Élénk helyeslés jobbfelől.) E kettős felfogás képezi a törvényjavaslat alapját, és ezért mondanám, hogy meg vagyok győződve arról, hogy a kormány eljárását meg jobban fogja igazolni a jövő. De midőn ezen meggyőződésemnek, jobban mondva hitemnek kifejezést adok, nem feledek el azt, hogy ember vagyok és nem akarom jóvendőléssel e t. javaslat helyességét bizonyítani; szabadságot veszek tehát magamnak a törvényjavaslat elemzésébe bocsátkozni, igyekezőm megzafolni az ellene fölhozottakat és kideríteni, mennyire nem felel meg a kor- és czélszerűségnek oly törvényjavaslat, mely az ellenzék határozati javaslatát alapján alkotná. (Főkiáltás balfelől: Elhisztesz! Helyeslés jobbfelől.) Ezen feladatot jelentékenyen megkönnyítette a minister ur tegnap beszéde és ezen oldalról előttem szóltott Banó József képviselőtársam, (Derültég balfelől.) kik a tárgyat elméletileg kellően megvilágították, és így én részemről igyekezni fogok a gyakorlati uton maradni s gyakorlati észrevételeket tenni, a törvényjavaslat mellett, a határozati javaslat ellen. (Halljua!)

A törvényjavaslat első szakasza legfényesebb bizonyítéka annak, hogy a kormány tiszteletben tartja a történelmi fejlődést, (Elmondás balfelől) s nem akarja egyetlen törvényhatóságot is, legyen az területére vagy népességére számára nézve bármi csekély, jogaitól megfosztani, sőt tovább ment a kormány s e jogokkal fölruházandóknak vélte azon városokat is, melyek nem ugyan a történelmi jog alapján, hanem az utóbbi kor fejleményei következtében gyakorolják ezen törvényhatósági jogokat. E szakasz kifejezi a kormánynak azon elhatározását is, hogy a városokat, melyek politika, jog s kötelezettség felőli fogva a megyékkel egyenlők, egy és ugyanazon törvényvel rendezze.

En megvallom t. ház, azt hittem, hogy az ellenzék, mely eddig mindig a történelmi jogra hivatkozott, midőn a kormány valamely czélszerű újítás keresztülvételét végezték másik ősi intézmény átalakítását hozta javaslatba, hogy az ellenzék mondom a törvényjavaslatnak legalább ezen szakaszát nem fogja megtagadni. Azonban csalódtam. Mert az ellenzék azon elvet tüzte ki, hogy azon kérdés eldöntésénél, mely városok gyakorolják jövőre a törvényhatósági jogokat, a lakosság és a terület lesz irányadó, és hogy az ezen kérdés eldöntésénél az illető megyék és kerületek, melyek kebelében e városok fekszenek, lesznek meghallgatandók. (Természetes! balfelől.)

A határozati javaslat ezen pontja elolvasásánál föltűnt nekem az, hogy a t. ellenzék a jogegyenlőséget, melyre különben mindig hivatkozni szokott, most az egyszer eltévesztette szem elől, mert míg a városokat a törvényhatóságok censurája alá akarja vonni, addig a megyéket érintetlenül hagyja és nem gondolja meg azt, vajjon a kis Tornamégye lakossága és területénél fogva képes lesz-e oly jogok gyakorlására mint p. o. a nagy Bihar. (Helyeslés jobb felől.) Esembe jutott a régi aristocraticus megyék fénykora, midőn a polgári elemekből alakult városokat csak ugy appendixnek tekintették és szavazatuk a rendi országgyűlésen a megyék követeivel szemben megszégyenítő arányban tünt fel; eszembe jutott annyal inkább, mert ime a t. ellenzék ezen kérdésnél a megyéket akarja kihagyni, tehát ezeknek véleménye lenne irányadó a városokra nézve; mennyivel méltányosabb és igazságosabb a mi törvényjavaslatunk, mondván a 89. §-ban, hogy azon kérdés eldöntésénél, ha törv. hatósági joggal felruházott városok vagy rendezett tanácsú városokká, vagy nagy községekké akarnak átalakulni, ezt tehetik, mihelyt a lakosoknak azon része, mely a városi összes egyenes államadónak felét fizeti, ezt kívánja. Nem méltányosabb, nem igazságosabb eljárás-e ez, annak megítélését a t. ellenzékre bízom. (Helyeslés jobb felől.) Feltűnt nekem egyébiránt a t. ellenzék határozati javaslatának erre vonatkozó része azért is, mert megtagadja a kormányt, miért nem terjeszt a városok részére külön törv. javaslatot elő? Meglepett ez azért, mert eddig az igen t. ellenzék vezetői voltak azok, kik a kormányt megtagadták, hogy törv. könyvünket feles számu §-okkal szaporítja, megtagadták oly törv. javaslatok tárgyalása alkalmával, melyeket természetnél fogva kevesebb §-ban codificálni nem lehetett.

Most pedig a §§. szaporítását kívánják nemcsak, de egy új törvény alkotását minden practicus czél nélkül. Mert a városok a közkormányzati téren

a megyékkel jog- és kötelezettségeiben egészen egyenlők lévén, a külön törvény szükségességét egyáltalában nem látom be. Tehát ha itt nem szükséges a külön törvény, akkor a t. ellenzék bizonyosan a városok belügyeinek rendezésére kíván külön törvényt? Már ennél azt hiszem, hogy a törvényjavaslat bizonyosan sokkal szabadelvébb, mert meghagyván a városoknak a statutarius jogot, teljes szabad cselekvési jogot enged nekik saját belügyeik autonóm uton rendezésére. (Élénk helyeslés jobbfelől.) És bocsásson meg a t. ellenzék, ha a kormány a városokra nézve külön törvény által kívánt volna intézkedni, ezért bizonyosan meg lett volna támadva. Mert hiszen t. Tisza Kálmán képviselő ur épen azért támadta meg a kormányt, miért? hogy nem terelte a szászokat egy kalap alá a magyar megyékkel. Igen távol fekvő okokat keresett annak magyarázására. Azt mondta, hogy ez által a kormány a szászoknak szavazatait akarta megnyerni. (Ugy van a balon!) azt mondom, hogy azért kedvezett nekik a kormány, mert Bécsben vannak fajrokonai. (Ugy van! balfelől!) azt mondta, hogy következetességből itt is ugy akart eljárni, mint a zenióknál, hol jutalmazta azokat, kik a haza ellen küzdöttek. (Ugy van! balfelől.) Ily távol fekvő okokat keresett a helyett, hogy ütötte volna fel a törvénykönyvet, a 68-iki XLIII. t. cziknek ha nem csalódom, 10. §-át s abban megolvasva volna, hogy a kormányt a törvény utasítja ily eljárásra. (Élénk helyeslés jobb felől.) Nem immorállok tovább a városoknál, átmegegyek azon ellenvetésekre, melyeket a törvényjavaslat ellen felhozati hallottam.

Azt mondja a t. ellenzék, hogy e törvényjavaslat megsemmisíti a megyék önkormányzatát, mert a törvényhatóságok legfőbb intézkedéseit a kormány jóváhagyásától teszi függővé.

A 3. §-ról mondják e vádat. Ezen incriminált 3. §. azt mondja, hogy a törvényhatóságok háztartási költségeiket, terhes szerződések kötését vagy felbontását, új hivatalok rendszeresítését, vagy a régiéket megszüntetését elhatározhatják, de ezen határozataik csak a kormány jóváhagyása után hajthatóak végre. En megvallom t. ház, nem igen tudok képzeln magamnak provinciális kormányzatot a nélkül, hogy az állam felügyeleti joga megsemmisítetnek, sőt kerekén kimondom, hogy ilyen áron nekem provinciális önkormányzat nem kell. A törvényjavaslat 3. §. a mindkét érdeket kielégíti. Mert míg meghagyja a megyéknek azon jogot, hogy a vidék érdekei fölött rendelkezhessenek, addig a kormány ellenőrködését is biztosította. Ez sok bajnak elejét veszi. Nem engedni pl., hogy egy megyének túlköltségei miatt adózi tul legyenek terhelve addig, míg egy más megyének túlfukarkodásai miatt oly kezébe kerüljön az adminisztráció, melyek annak megfelelni nem képesek. (Ugy van! jobb felől.) Ennyi jogot megadni egy államnak, valóban nem tesz annyit, mint az önkormányzatot megszüntetni, szükséges ez annál is inkább, mert tudjuk, hogy a municipiumok termeiben mindig a jelenlevők többsége határoz; de azt is tudjuk, hogy a meg nem jelenők miatt nem mindig hű kifejezője a megye közvéleményének.

Kell tehát gondoskodni biztos correctivumról ily fontos határozatok ellenében, a melyek ezen terület által hozattak. (Helyeslés jobbfelől.)

Szükséges ez azért is, mert ne méltóztassanak magukat állatni, igen sokan vannak, kik a megyei domesticának helyreállításában csak újabb tehertől tartanak s kik csak az által lesznek megnyugtattva, ha tudják, hogy minden az adózatok terhelő határozat csak felsőbb jóváhagyás után lesz életbeléptethető. (Helyeslés jobbfelől.)

Érezte ezt az ellenzék is, mert határozati javaslatában megengedi az egyes adózatoknak, hogy a törvényhatóságok az adóügyben hozott határozatai ellen folyamodhassanak. De ott van a különbség a kettő közt, hogy törvényszékhez akarja felelőbbiteni (Ugy van! balfelől), mely törvényszék a közigazgatási dolgokhoz nem ért és kizárja a felelős parlamenti kormányt épen a leglényesebb közigazgatási dolgokból. (Élénk helyeslés jobb felől.)

Szükséges ez azért is, mert kell, hogy dacára minden autonómiának a közterhek viselésében és adminisztrációjában egy rendezett államban legalább bizonyos mértékű egyformaság uralkodjék, a mit szintén csak ezen uton lehet elérni. És épen azért azt hiszem, hogy a felelős kormány, hogy ha az ekkorig másképp lett volna is, a felelős kormány kötelessége lett volna, egy ily törvényjavaslatot a ház elé terjeszteni. De épen itt van a vád alapatlansága. Megsemmisíteni csak azt lehet, a mi létezik, vagy létezett; de létezett-e valaha Magyarországon oly jog, mely az épen általam említett ügyekben kizárta volna az állam felügyeleti jogát? Felelet: Soha nem létezett; a kormány tehát nem semmisítette meg e jogot, hanem mikor a megyének megadta jogát, megvédte az államét és fenntartani javasolt oly gyakorlatot, melynek helyességét és czélszerűségét képes a kormány számos példával bizonyítani. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Azt mondja továbbá a t. ellenzék, hogy a főispánnak kijelölési joga megsemmisíti a szabad választást. Megvallom t. ház, hogy ezen ellenvetés hallatára azon gondolatra kellet jönnöm, hogy vagy a t. ellenzék nem volt tisztában magával akkor, mikor a megyék régi jogainak rehabilitációjáról szolt (Dehogyn! balfelől) és ezen szabadon csudálkozom; — vagy pedig azt hitte, hogy a kormány és pártja

nem ismeri a régi jogokat — ennek ellenkezőjét szabadon bizonyítanom.

Mert ha a t. ellenzék a megyék régi jogait kívánta volna visszaállítani, akkor nem következhetett volna egyebet, legalább logice nem, mint hogy a megyék a főispán kijelölése mellett szabadon választhassák tisztviselőiket. Így volt ez 1848. előtt. Tudom, elismerem én azt, hogy 1848. előtt a főispánok hivtak össze értekezletet a tisztújítás előtt, és ennek megvolt természetes oka is. Tudjuk, hogy a főispánok nem igen laktak megyékben; sőt igen sok volt — jól tudom — kik csak a választás, a tisztújítás alkalmával jelentek meg a vármegyékben. Mi természeteseb, hogy nem ismervén az egyéneket, de még kevésbé tudva, hogy melyik alkalmas hivatalra, kénytelen volt értekezletet összehívni, a mit egyébiránt ezen törvényjavaslat sem zár ki. De kerdek: mutathat nekem valaki törvényt vagy törvényes szokást, mely a főispánt arra kényszerítette volna, hogy az ezen értekezlet által előbe terjesztett egyénekből tegye meg a candidatiót? (Helyeslés jobbfelől. Balfelől: Elég rossz volt!) Azt felelem ra, hogy nem mutathat senki ily törvényt vagy törvényes szokást, mert nem is lehet. Én legalább nem tudnám elképzelni, hogy egy törvényhozás, melynek első feladata az állam érdekét tartani szem előtt, oly eljárást kövessen, mely megfosztaná az államot ott és akkor, midőn oly tisztviselő megválasztásáról van szó, a kik egyszerűen hivatalos az államörvényi és a kormány reudeiteit végrehajtani.

Régibb törvényeink közül, ha nem csalódom, az 1723 ik 53 ik cz. az, mely megbarátolja a főispán kandidationalis jogát, mondvan, hogy a főispán a régi alispánt és még legalább három tartozik kandidálni. Ha jól emlékszem, ezt mondja a törvény (Főkiáltások jobb felől: Igenis! Ugy van!) és egyet a törvényhatóság hozzájárulásával kivéve. Tehát méltóztatnak látni, mikéut értette a törvény a törvényhatóságoknak ezen hozzájárulását, ugy ti. i. hogy azt mondta: a főispán jelöl három, a törvényhatóság pedig választ azok közül egyet. (Helyeslés jobbfelől.) És az 1848. törvény sem változtatott ezen szokáson semmit, mert annak 17. czikke, midőn azt mondja, hogy restant ratiót tartani a törvényhozás további intézkedéseig nem lehet, egyszersmind azt is rendeli, hogy a főispán az időközben megürit hivatalokat a törvényhatóság egyetértésével fogja betölteni. (Zaj a széles balon.)

Őnök tehát másként magyarázzák a törvényt. Elismerem, hogy a törvények ezen szerkezete adhat vitára alkalmat, de azt már nem ismerhetem el, hogy az 1848 i törvényhozás a kandidationalis jogot meg akarta volna semmisíteni, mert akkor egyszerűen ugy fogalmazta volna a törvényt, hogy jövőre az tisedésbe jött hivatalokat a bizottmány fogja betölteni.

Így magyarázta ezt az 1867 iki törvényhozás is, midőn felbaltalmazt adott a kormányok, hogy akként intézkedhessék, miszerint az 1861-iki évi bizottmányok az egész tisztikart a főispán kandidatiója mellett a régi törvények és törvényes gyakorlat szerint szabadon választhassák. A 3. §. már világosan kimondja azt, hogy a főispán alkalmas egyéneket, különösen pedig a bírói hivatalokban és a jogtudományban jártasokat jelöljön ki. Ez volt az 1867-iki törvényhozás határozata, és ezt nem a jobboldal erőszakolta ki, (Elhisztesz! balfelől.) hanem a tisztelt baloldal hozzájárulásával hozta, mert ugyanakkor egy igen érdemes és köztiszteletben álló tagja, Bouis Samuel beszédeben ezt mondja (Halljuk!) „T. ház! Én ezen pontra nézve bator vagyok a ház elé azon módosítványomat terjeszteni, hogy a 2-dik pontnál ezen szavak helyébe: a főispán által a régi törvények és törvényes gyakorlat értelmében teendő kijelölés. Én ezen módosítása folytán ezen szavak be is tetettek. „Ezen módosítás indokolására — így hangzik tovább a beszéd — röviden következteteket vagyok bator előadó. Én magam is belátom annak szükségességét hogy a főispán tegye meg a candidatiót; kell a kormányok a megyékben is organumának lenni. A főispáni visszaélésektől megváltom, a felelős kormány alatt kevésbé tétek mint azelőtt; (Élénk helyeslés jobb felől.) meri az orvoslás utja könnyebb; azonban kívánom, hogy a megye intelligentaijauak véleményét a főispán különösen ezen átmeneti időszakra figyelembe vegye. Ugyanezért mutató törvényeink nem szólának a conf. reuatiáról, de szót mellette a törvényes gyakorlat, azért voltam bator ezen módosítványomat beadoi.“ (Derültég jobbfelől.)

(Tisza Kálmán közbeszól: Tessék felolvasni, mit mondott a jobboldal!) Én most az ellenzékét olvastam fel; tessék azután felolvasni a jobboldali akat. (Derültég.)

De a gyakorlati élet, t. ház, eléggé megmutatta azt, hogy a főispánok kijelölési joga nem semmisíti meg a megyék választási jogát; mert a főispánok nem áll érdekeben oly egyéneket kijelölni a kik magok a megye többségének bizalmát nem bírják. (Több hang: De az is megtörtént.) Meglehet, hogy mégtörtént az is, de még gyakrabban történt az az eset, hol midőn a főispán lemond kijelölési jogáról, a restauratiók alkalmával uralkodni szokott izgalmak folytán oly haszontalan egyének

választattak meg a tisztikarba. (Élénk hosszas helyeslés jobbfelől) hogy valóságos szegény volt. (Főkiáltás a szélső balról: szabad választás volt!) És én hivatkozom mindazokra, a kik tanui voltak a restauratióknak, de a tapasztalás is azt tanúsítja, hogy egy tapintatos főispán az ő kijelölési joga által az ellentétes érdeket ki tudta egyenlíteni és épen a kisebbségnek jogait védelmezni a többség ellenében. És e téren azt hiszem, találkozom Debreczen város t. képviselőjével, Tisza Kálmán nézetével. Ő tegnap a parlamenti többség hatalmaskodása ellenében az állami törvényeket akarta felállítani; a kormány a megyei többség hatalmaskodásának ellensúlyozását az főispáni candidatiót által véli eszközöltetni. (Derültég balfelől.)

Meggyőződésem tehát az, hogy a főispánok kijelölési joga nem semmisíti meg a szabad választást. Azt pedig, hogy a törvény és törvényes gyakorlat, sőt tovább megyek, egy legújabb törvényhozás határozata is mellettem szól, azt gondolom, bizonyítani nem szükséges. A kormány tehát e téren is fentarotta a régi gyakorlatot és az igen t. ellenzék által gyakran emlegetett municipalis szokásokat. Mondhatja azt a t. ellenzék, hogy a kormány nem helyesen jár el; de azt, hogy ezzel a választás szabadsága meg van semmisítve, nem mondhatja, mert az mindig így volt, és így a t. ellenzék ezen állításából az következnek, hogy Magyarországon szabad választás soha sem volt. (Helyeslés jobbfelől. Balfelől: Nem is volt teljesen szabad választás!)

Az is megsemmisíti a t. ellenzék véleménye szerint az önkormányzatot, hogy a főispán a vétkes vagy hanyag tisztviselőt elmozdithatja, és az alispán és polgármester kivételével mások által helyettesítheti. (Azokat is! a baloldalon. Én csak most ezt mondom, majd rájövök arra is. (Derültég.)

Az igen t. ellenzék maga is elismeri azt, miszerint szükséges, hogy legyen a kormányok a megyékben egy organuma, mely a közkormányzati téren a megyéket ellenőrizze. Ha már ezt elismeri, igazán meg nem foghatom, miként tagadhatja meg azt, hogy a főispán a hanyag vagy vétkes tisztviselőt mások által ne helyettesíthesse? Vagy ugy képzeli-e a t. ellenzék ezen ellenőrködést, mint azon toronyór teszi, a ki a tüzet meglátva, meghuzza a vészharangot és nyugodtan nézi a lángokat és avval nem gondol, hogy megjelentek-e a tüzőltők vagy nem: hiszen ő megtette kötelességét. (Tetszés jobb felől.) Körülbelül ez lenne feladata azon főispánnak, ki látván azt, hogy egy vétkes vagy hanyag tisztviselő gyakran az állam kárára, mindenesetre pedig a közérkösség megfékelyezésére működik, tovább is nyugodtan nézné a közgyűlés összejöveleig káros működését. Én ezt képtelenségnek tartanám, és épen azért helyesnek tartom, hogy a főispánnak helyettesítési jobb törvény által legyen biztosítva, mert ez által nem praedjudicálunk az önkormányzatnak, mert hiszen a legközelebbi közgyűlés véglegesen intézkedik a betöltésre nézve. (6 év-mulva! balfelől.) Tehát csak ideiglenes a helyettesítés. Ez ismét nem megsemmisítése a törvényhatósági jognak, hanem fentartása egy régi jognak, melyet a főispánok régen is mindig gyakoroltak annyiszor, a mennyiszor arra szükség volt. Az igen tisztelt ellenzék határozati javaslatában erre sajátságos módot ajánl. Azt mondja t. i., hogy a vétkes tisztviselő ellen a tiszt keresetet megindítani, elmozdítani, mások által helyettesíteni csak a közgyűlésnek jogához tartozik, a főispánnak azonban nem; és az illető tisztviselő folyamodhatik a közgyűlés határozata ellen a belügyminiszterhez és ha a belügyminiszter nem tudja összeegyeztetni nézetét a közgyűléssel, áttétetik az államtörvényszékhez, mely a felett határoz. Méltóztassanak megmondani, hogy mi czéla való a fölterjesztés a belügyminiszterhez, ki e szerint nem tehetne egyebet mint fejet hajtani a közgyűlés határozata előtt? mert ha ezt nem teszi, az államtörvényszék ítél. Már ha a t. ellenzék meg akarja fosztani a parlament többségéből eredő kormányt ezen jogtól ne akarja legalább nevésséggé tenni, hanem mondja, hogy egyenesen terjesztessék fel az ügy az államtörvényszékhez. (Helyeslés jobb felől.) Már hogy mennyire helyes egy törvényszékhez közigazgatási dolgokat abruálni, mely nem felelős itéletiért is, (Derültég a szélső baloldalon) azt a t. ház bölcs belátására bízom. Egyébiránt, miután sokszor nevetnek előadásomra, különösen a szélső balon, — engedje meg a t. ház, hogy a jobboldalnak is egy kis mulatságot szerezzek (Halljuk!) és felolvasom azon törvényjavaslatot, melyet Kossuth Lajos 1848-ban az adótarozások és a folyó adók behajtásáról előterjesztett, melyet ugy tudom, 1848-ban a képviselőház el is fogadott. Méltóztassanak megengedni, megérdemli a figyelmet. Olvas.)

Törvényjavaslat az adótarozások és folyó adók behajtásáról.

1. Minden törvényhatóságban köteles a főtisztviselő, megyékben a fő és alispánok, sz. kir. városokban a polgármesterek, kerületekben a főkapitányok s illetőleg kerületi grófkó akként intézkedni, hogy a jelen törvények szentesítése után a pénzügyminiszter által hozzájuk intézendő rendelet postára tetelének napjától számított 6 hét alatt minden egyes adózóra nézve, adótarozásának, a folyó október végéig reá harúló illetőségnek számbavétele egyenkint megtéessék.

2. §. Ennek mulasztatlan teljesítéséért az említett tisztviselők akként felelősek, hogy nem teljesi-

tés esetére a pénzügyminiszter által hivatalaikból azonnal el fogják mozdíttatni. (Derűtség jobb felől.)

A 3. § kimondja, hogy e törvény végrehajtása körüli hanyag tisztviselőket a törvényhatósági főnökök (nem is nevezi főispánoknak) hivatalaikból azonnal elmozdítani, s a mulasztás helyrehozására addig is más helyettesíteni jogosítják, míg a tvhatósági gyűlés az elmozdított tisztviselő helyét másnak választásával végkép betöltendő.

A 6. § így szól: a pénzügyminiszter a törvényhatóságok észrevételeinek megvitatása mellett, haladéktalanul határozatot hozand, s azt egyenesen a törvényhatóságok főnökeinek megküldendő, kik azt minden további ellenvetés avagy gyűlés elébe terjesztés nélkül végrehajtani, hivatalaikból elmozdítás terhe alatt kötelezettek.

(Nagy zaj; fölkiáltások a szélső baloldalon: a dátumot kérjük.)

Augusztus 31. 1848. (Zaj) [Csernátony közbe szól: Tehát a forradalom közepén.]

Elnökök csenget. Méltóságassék szólni!

(Vége következik.)

A Brassó város és vidéki magyar polgárság felirata az Erdélyt Romániával összekötendő vasútvonal csatlakozása tárgyában.

Nagyméltóságu magyar kir. feletős miniszterium! Bámulattal olvastuk a „Kolozsvári Közlöny“ 62 dik számában azon feliratot, melyet Kézdi-Vásárhely közönsége küldött fel a nméltóságu magy. kir. miniszteriumhoz, Brassó város és vidék magyar polgárságának az Erdélyt Romániával összekötő vasútvonal csatlakozása tárgyában felterjesztett emlékirata ellenében, s mintán annak csaknem minden betűje szakavatottság nélküli bírálatot, s külöösön reánk magyarokra hazafiatalanságot tüntet fel, erkölcsi kötelességünk megértett önértéket védeni, s a méltatlan vádakot azokra utasítani vissza, kik akkor, midőn mi feliratunkban tisztán az általános érdekről szólottunk, s magas kormányunk böles intézkedéseivel megelégedésünket nyilvánítottuk, minket oly önérdék hajhászóknak állítanak, kikből a honfiai érzések kihaltak.

Mi nem örömet szallunk síkra kézi vásárhelyi testvéreinkkel, mert szerintünk nincs valami undorítóbb, mint a testvérházzal; de mintán általok kibívatnók s ártatlanul megtámadtatnók, illőnek tartjuk a kibívat elfogadni.

Mi ugy tudjuk, hogy egy tárgy feletti komoly vitakozás csak akkor nevezhető helyesnek, ha az eszmecserék szakértő, barátságos hangulatú érdekek közt merülnek fel, mely vitakozásoknál a becsmérlő, sértő, élczes kifejezések helye nincs, azért is, mielőtt ezen felirat helytelenségeit pontonként megczafolnók, egyszer mindenkorra visszautasítjuk K. Vásárhely közönségének külöösön azon kitételeit, melyekben minket hazafiatalan érzeltű, önérdék miatt elfogult, nem tisztá számokat felterjesztő és hamis érveket használóknak állít.

Nekünk nem ezélunk ismételtén ezen vasútvonal általános előnyeit esetenli, mert meggyőződésünk már egyszer előadtuk, s vitakozásokba csak olyanokkal bocsátkozhatunk, kik egy tárgyról szakértői fogalommal bírnak, miután pedig Kézdi-Vásárhely közönségének ellenszerevétele után következtetve sem helyi, sem világkereskedelmi külöös ismeretei nem lehetnek, mi a külöök felmerült két ellenvélemény helyes bírálatát azokra kívánjuk bizni, kik a jelent és jövőt igaz szemüvegen át tudhatják látni, és szakképzettségöknél fogva az általánososság előnyét s a közhaza boldogságát tarják szem előtt, mindazonáltal elkertülhetlen kötelességünknek tartjuk mégis ezen minket sértő feliratot megczafolni, óhajtván, hogy a téves gondolatok, melyek ezen feliratot létrehozták, igaz ösvényre térítessenek.

A felirat miután minket hazafiatalan, önérdék hajhászó, irigy, bamis állításu, s szakismerettel nem bíróknak nevez, áttér:

1. „Azon tételre, hogy a székely nép földművelésen kívül iparra és kereskedelemre van utalva.“ Ez áll s nemcsak a székelyről, hanem a hazában lakó minden polgárról, s ezért a külöösön a székely ipar és kereskedelem érdekében tevő azon ajánlatunkat, hogy a csatlakozási pont Bodza vagy Tömös legyen, mert az tagadhatatlanul áll, hogy Erdély kereskedelme nem Moldova, hanem Oláhország felé Bulgária és Törökországba történik, mely ha elvágatik, ugy Erdélynek, mind a Székelyföldnek kereskedelme tönkre jut. Nagyon téves azon gondolat, hogy csak Székelyföldön vezetett vonal teremheti meg a székely nép számára gyümölcseit, s kik ezt állítják, nem gondolnak egyuttal azzal is, ha vajjon azon vonal hova, merre vezet? vajjon van-e szüksége Moldovának Erdély productumaira? vajjon nem fog-e a székely ötven mértődetet kerülni, hogy az Erdély gyártmányait igénylő piacot fellelje? stb.

Valamely vidék iparát és kereskedelmét nem a vidék központján keresztül vonuló vasútvonal irányoztatnítja fel, mely a jelen esetben Kézdi-Vásárhely közönsége felirata szerint csak az ojtózi lehet; hanem a vidék kereskedelmi érdekének leginkább megfelelő vasútvonal, mely a jelen esetben szerintünk a bodzai vagy tömösi lehet. Különben mi már első alkalommal határozottan kiemeltük, hogy Gyergyó, Csik, Kászón, Háromszék

a már tervezett vonalak által Brassóval lennének összekötve, s így mi a Székelyföldön vezetendő vasútvonalak szükségét kétségbe nem vontuk.

2. „Azt említi továbbá ezen felirat, hogy mi a 120,000 lélekkel bíró vidék anyagi és szellemi felvirrasának érdekeit alá kívánjuk rendelni egy 260,000 lélekkel bíró oly község érdekének, mely eddig is eléggé kizsákmányolta a magyar érdekeket.“ Megvalljuk, elöttünk ennek nincs értelme, azt gyanítjuk, hogy a 120,000 lélekszám Háromszékre vonatkozik, de a 260,000 lelket számláló községgel tisztába nem vagyunk; Brassó nem lehet, mert Brassó és vidékének egészben csak 95,000 lélekszáma van, talán bizony az egész Királyföld érteődik alatta? Barmelyik legyen is, elég helytelen kifejezés az, hogy Háromszék, Brassó vagy a Királyföld kizsákmányolta. Mi ugy tudjuk, hogy Háromszék nem volt köteles productumait Brassóba vagy a Királyföldre szállítani, nyitva állott előtte a bel- és külföldi piacra, s ha ez áll, mi vihette Háromszékét arra, hogy productumait mégis Brassóba hozza? bizonyára nem egyéb, mint az, hogy terményeinek a legelőnyösebb piacra csak Brassó; mint hogy pedig Brassó ipar- és kereskedelmi czikkeit kizárólag Oláhország, Bulgária, Törökország felé szállítja, mi természetesebb, mint az, hogy K. Vásárhely terménye és főiparának, u. m. szeszgyártmányá, s ezzel kapcsolatos marha kereskedelmének is előnye Brassóban keresendő? a kizsákmányolás szó pedig, nézetünk szerint, csak gyengeséget vagy irigységet árul el, bizonyára a Királyföld gazdaszata, ipara és kereskedelme méltó mintaképe lehet K. Vásárhelynek, s a szász nemzet szorgalmas tevékenysége bazánknak még idáig kárára nem volt.

Hogy pedig ezen említett egész tételben a minket oly méltatlanul gyanúsítani akaró, czélzaton kívül mi igazság legyen, s mi módon rendelés alá az épen háromszéki területen keresztül vonuló bodzai vonal Háromszék érdekét a Királyföld érdekének, minden józanon gondolkodó itéletére bizzuk. (Vége következik.)

UJDONSÁGOK.

(—) Király ö Felsége 20,000 frankot adományozott a konstantinápolyi leégettek fölségelésére.

— A váradi-kolozsvári vasútvonal megnyitására kitűzött határidőt algha meg nem hosszabítja egy hónappal legalább a sztánoi alagút. Aboz értők erősitik, hogy augusztus közepe tájáig befejezni teljes lehetetlen, a megnyitás pedig csak akkor történhetik meg. Mint halljuk, az a vonat, mely a multkor az alagúton átjött, az építéssel járó akadályok miatt innen rekedt.

— A telekkönyvi helyszínelés Naszód- és Beszterce vidékeken, Aranyos-, Csik- és Háromszék székely székeken, Brassó, Köbalom, Nagy-Sink, Medgyes, Ujegyház városok és szász székeken, valamint Segesvárszék falusi községeiben, végre Udvarhely, Oláhfal, Fogaras, Gyulafejérvár, Nagy-Enyed, Abrudbánya és Verespatak, Vajdahunyad, Hátszeg, Vizakna és Mandra, Torda és Déva városokban a folyó évi július és augusztus hónapokban meg fog kezdeni.

— A városunkban felállítoti tervelt tanítói és tanítónői képezdekre vonatkozólag még mult szombaton említettük volt az itt időzött miniszteri tanácsos Molnár Aladár és a városi hatóság közt folytatott tárgyalásokat, részletesen közlőlvén egyuttal az ide vágó intézkedéseket, ajánlatokat és terveleket is. E tárgyban képviselőtestületünk hétfőn gyűlést tartván, elfogadta a bizottságnak általunk már említett ajánlatát, s így a Wesselényi és Lázár-féle telkek megvásárlása határozottá vált.

— Jelen művésznők Sz. Prielle Kornélia asszony tegnapelőtt lépett fel először a „Szövetségsek“ ben, Szerdahelyi Kálmán is közreműködött. A két birneves vendégművész előadását élvezni seregesezen tödult a közönség a színházba, s daczára annak, hogy legszebb júlini esték egyiké, s a piacon katonai zene volt, remek játékunkban tele ház gyönyörködött. Hogy az ünnepeit művésznők koszorúkkal s tapsviharral fogadták, tán mondannok sem kell.

— A külső-tordautca, posványait megunva, régen óhajtozik egy székelytű rendőri szem s egy intézkedő városgazdai kéz után. Kérjük az illetőket, méltassák figyelemre a k. tordautca óhajait.

— A m. kir. pénzverdékben 1869 dik évben 855 873 drb 1 frtos ezüst, 11,786,054 drb 20 kros és 15,494,039 drb 10 kros ezüst váltópénz, 5 millió 072,736 drb 1 kros rész- és 359,761 drb arany pénz veretett. Az egész összeg 6,540,067 frt 86 kr-ra megy.

— Kinevezések. A m. kir. curia legfőbb itélőszéki osztályhoz tanácselnökké Bónis Samuel itélőszéki bíró, — rendes bírákká: Somossy Ignác országgyűlési képviselő, továbbá Monasztély Sándor és Bovánkovits József pesti kir. táblai bírák, Topler Károly igazságügyminiszteriumi osztálytanácsos, Marschalkó Leó, Beöthy Zsigmond és Wettstein Antal pesti kir. táblai bírák; a semmitőszéki osztályhoz rendes bírákká: Pápa Károly, Masirievics Samu és Merseics Miklós pesti kir. táblai bírák; végre a pesti kir. táblához alelnökké: Kiss András váltófelitv. széki elnök, tanácselnökké pedig Széll Kristóf

legfőbb itélőszéki bíró és Szalay Ágoston pesti e. b. váltófelitv. széki elnök, nevezettek ki.

— A savó-gyógymódot igénybe venni akarókkal tudatjuk, hogy helybeli gyakorló orvos-sebész Bakcsi Béni ilyenmü gyógyintézetet állított fel a eátáteri kiozokban, megnyerve e czélra a gazdasági intézet összes savó készletét, melyet hozzá reggeli 7—8 óra közt a legfrissebb állapotban szállítanak el. Megbizottja van ezenkívül a k. monostortuczában a 153. számú háznál, mely csinos kertjével hasonlóan alkalmas helyiség a savó kura hazánálására; különben, kinek fetszik, a savót haza is vitetheti.

— Az előpataki fürdőt jelenleg 150 család veszi igénybe. Egy tudósító szerint a vendégek közt többen vannak olyanok, kiknek Karlsbad több éven át sem használt annyit, mint az előpataki fürdő két hét alatt.

— Még alig fordult elő. A bécsi kereskedelmi banknak valaki braunschweig-lüneburgi sorsjegyet mutatott elő, mint mely a legutóbbi húzásnál 30,000 tallért nyert. A hivatalnokok átvették a sorsjegyet s kifizették az ismeretlenek a 138.692 frt 60 krt. A váltóiroda tovább adta a sorsjegyet, s csak másodkézből tűnt ki, hogy egy eredeti sorsjegy számai hamisítva vannak. A rendőrség nyomozza a csalót, kinek megkerítésére 7000 forint jutalom van kitűzve.

— Magyar főiri esküvő Amerikában. Junius 6-án kelt egybe gróf Eszterházy Miklós fia, s az osztrák-magyar észak-amerikai követség tagja, Carroll Sáhrahval, Griffin amerikai tábornok fiatal özvegyével.

— Nagy sikkasztás. A közös hadügyminiszteriumban, s főleg a mérnöki bizottságban — mint a „N. Fr. Pr.“ jelenti — nagy izgatottság uralkodik. Egy magas állású tiszt, ki eddig a bécsi katonai-építészeti-igazgatósághoz tartozott, hir szerint ropant mennyiségre rugó sikkasztások miatt — jól értesült körökben 280,000 frtról beszélnek — nyomozó vizsgálat alá vétetett. Ugyanezen tiszt, több nagyterjedelmű katonai építkezések mellett a Rudolf-laktanya építését is vezette, mely tudvaleg nagyon hiányosnak tűnt ki.

— Ritka tünemény az emberi természetben. A „László“ gözmalom építésénél Nagyváradon, írja a „Bihar“, nem rég egy ácslegény, reggelije elköltése után, egyszerre elveszté hallását és beszélő tehetőségét a nélkül, hogy különben legkisebb testi bajban szenvedett volna. Ily állapotban dolgozott aztán négy napig s a negyedik nap reggelén, egy nagy testi rázkódás után, jajkiáltásokban tört ki s egyszerre visszanyeré hallását és beszélő tehetőségét, s azóta ismét a rendes állapotban éli napjait. Az orvosoknak ismét akadt alkalom, hogy mélyebben gondolkodhasanak az emberi természetben.

— A budai gözszikló júniusban 141,628 személyt szállított a várba és le. Bevétel 3626 frt.

— Uj szaklap indul meg dr. Siegmund Vilmos szerkesztése mellett „Themis“ czim alatt Pesten. A jogtudománnyal foglalkozik, s hetenkint egyszer jelenik meg.

— Az uj zágrábi érseket, Mhálovics Józsefet és a besztercebányai püspököt, Szuppan Zsigmondot a pápa a jun. 27-én tartott konsistoriumban praconisálta.

— Az ifju Ormai járt mostanában Pesten, fia a hasonnevű 49-diki vadász-ezredesnek, kit Haynau Aradon fölakasztott. A „Föv. L.“ ezeket írja róla! Braziliából jött, hol a parraguayiták elleni harcokat végig küzdötte: a zászlóalj, melyben szolgált, egészen elveszett s csak nyolcezen maradtak meg belőle, ezek közt négy magyar. Egyszer a parraguayiták elfogták, s míg a többi foglyokat torokmetészt által kivégezték, neki megkegyelmeztek abból a tekintetből, hogy Lopez egyik fősegédje szintén magyar volt. — Ez ember — mint Ormai később megtudá — tulajdonképp nem volt magyar, hanem osztrák, s csak a parraguayiták ellenszenve miatt, melylyel a németek iránt viseltettek, adta ki magát magyarnak. Ormai e külöös körülménynek köszönhető életbenmaradását. Ormai anyját, a kivégzett magyar ezredes özvegyét, már régebben egy igen gazdag braziliái teleptulajdonos vette nőül.

(—) Ehrbar Fr. zongorái. Az ipar több ágában észleltünk újabb időben meglepő haladást; de kevésben oly nagymértű, mint a zongoragyártásban. E téren a bécsiek már nemcsak hogy utolérték a párisi, londoni és amerikai gyárosokat, de már túl is szárnyalták. Sőt Ehrbar zongorái a külöö kiállításra, az alak csinosasága, szépségére nézt is túljahadják a külföldi készítményeket, melyek, daczára, hogy alig versenyezhetnek azokkal — háromszorosa drágábbak. — Ehrbar 1857 ben lett főnöke egy Seiffert név alatt régóta hírnévvel fennállott gyárnak, melyet ő sok ismerettel, fáradhatlan szorgalom és törekvéssel oda vitt, hogy Európában csakhamar az első czégek közé számított, s mint cs. k. udvari zongoragyáros lón kinttűtve. Üzlete készítményeire a világ minden részéből kap megrendeléseket. A gyárból, mely 150 embert foglalkoztat, évenként 250—300 zongora és pianino kerül ki, mind a legjobb anyagból készíve. Az Ehrbar féle concert- és a salon zongorák mindenütt megállják a versenyt, s valamint a belső szerkezet, a külöö kiállításra, a hang teljessége, tartósága, ugy a kellemesen játszhatóságra nézve mi kívánni valót sem hagynak bára. — A zongoraszerkezet gyártásában jelentékeny haladást tanúsít

Ehrbar újabb találmánya, mely által a zongorajátzás is könnyebbé van téve, a mennyiben azt minden physikai erőfeszítéstől felmenti; sőt mondhatni: a művész phantasiájára van inkább szükesség, mint ujjaira, hogy a hangszert zengésbe hozza. Elfáradásról tehát szó sem lehet, s a művész kitartása már nem tartozik a ritkaságok közé. Ehrbar találmánya — mellesleg mondva — a ruganyos, ketős billentyű emelőjű szerkezetét, az ugynevezett „Repetitions-mechanik“-ot is magában foglalja, s ezáltal annyira tökéletes, hogy minden eddigit felülmúl, mert az ujjak leggyöngébb érintésének is enged. A hang pedig egyetlen a maga nemében, erőteljes, zengő, éneklő. Ezen a zongora-gépezetben nagyjelentőségű találmányu bordereje kétségbevonhatlan, s a feltaláló, kinek megengedettet, hogy az első ezen elv szerint készített hangszert ő Felsége a császár és király szobáiba szállíthassa, — nem szorult dicséretésre. Mi csak elismerésünket nyilvánítjuk az érdemnek. Ily zongorákra ismert hiteles könyvtárunk Demjén László is a legnagyobb készséggel fogad el megrendeléseket, azokat pontosan teljesíti, azonkívül más gyárosoktól is tart jó zongorákat, s őt e tekintetben, meggyőződésből is, mint szakembert ajánlhatjuk a t. műkedvelők közönségnek.

(—) A „Haza“ magyar életbiztosító-bank 1870. június havi működésének eredménye: Benyújtott 590 darab bevalás 601,110 frt tökére, függőben maradt a mult hónapból 839,425 frt. Összesen: 1,440,525 frt. Ebből kiállítatott 460 drb 502,440 frt töké, függőben maradt 488,225 frt, elutasított 449,860 frt. A bank működésének kezdete óta, t. i. 1867. szept. 1 től 1,440,525 frt, 1870. június hó végéig az összes benyújtott bevalások összege 30,147,472 frt.

— Tükronika. Brassóvidéken Nusbachon 2 óra alatt hatvanötven gazda lett mindenével a víz áldozata; Lembergben a bernáreudiek kolosiora, a templom is 45 ház égett le, a kar 240,000 frt. Szt Pálon 12 gazda és az udvarház lett a lángok martaléka. O Dáyan hírszeriut 200 ház, majd az egész község égett porrá; Brunnben a csereppel fedett színház egészen leégett. Egészek voltak meg Csikban, Felső-, Fejérvén, Alsó Fejérvén, Borvandán, Brassóvidéken stb. stb.

— Jegkronika. Junius 11 kén és 21 kén kiterjedt jegy-útarok vonutak át az ország külööböző vidékein, így az Aranyos mente, aztán a Maros mellett Csucs, Koppau és vidéke, továbbá a mezőegyek egy része, nem különben Czege, Csaszári, Gocz, V. Szt. Ivány, Noszoly st. st. községek e vonalon szenvedtek kárt; a jegy erös esővel levén végyes, felettébb nagy rombolást nem tett; annál rémítőbb pusztást vitt végzez Kanizsa vidékén, hol viharral kíserve mindent elpusztított.

— (Beküldetett.) Leitner és Grünwald jóhírnevű czege Pesten, a mely a pótkavé- és csokoládé-gyártás terén már dicséretezt tett, ismét néhány új kavé és csokoládénevet hoz forgalomba, a melyek az előtűnk fekvő tudósítások szerint kitűnő minőségűek. Különösen ajánljuk tehát t. olvasóinknak az említett cég mai számunkban megjelent erre vonatkozó hirdetését.

KÜLFÖLD.

A „Monit. Univ.“ szerint a pápai követ a hivatalos lapban néhány nap előtt megjelent jegyzékkel behagy sincsen megelégedve s nem akarja megérteni, hogy a pápa diplomatiái képviselői a többi hatalmakéival egy rangban állnak. Az említett lap még sokkal komolyabb bonyodalmak bekövetkezését látja a római kuriával, mint az elmaradhatatlan pápai csalatkozhatatlanság kibírdetésének következményét. Különben a „Monit.“ reméli, hogy a kormány a budget tárgyalása alkalmával e tekintetben bővebb felvilágosítást adand.

Az orleansi hercegek kérvényét illetőleg minden jel arra mutat, hogy e kérdést a kormány óhajása szerint fogja eldönteni, azaz egyszerűen napirendre fog átérni. Már előre jelezve volt, hogy Olivier a kamra feloszlatását helyezé kilátásba, ha e dynastikus kérdés másoképen oldatnék meg.

E párisi lap közli Olivier beszédét. Ő leginkább azért ellenzé a kérelem megadását, mert a hercegek nem a császár kegyelméhez folyamodtak, hanem közvetlenül a kamrához fordultak. A miniszter ebben a császár megértését látja, s ezután így szól: „Mégis igen külöös eljárás, hogy az Orleans hercegek a császárt és a kormányt mellőzve, forduluak a képviselőkamrához, miszerint rejlőyes joguk bűszke visszakövetelését formulázzák. Ha a kamra minden lehetetlenség mellett a bukkott királyi családnak engedne, az általános szavazatjog által fölemelt császár a legdurvább sértést szenvedné, melyet egy uralkodó valaha szenvedett. Az Orleans hercegek kérvénye kandidaturát állít föl. Erre csak szaműzetési törvény alkalmásával lehet válaszolni, főleg ha oly szerencsések vagyunk, hogy a törvényt nem mi csináltuk.

Ireland még mindig nyugtalan. Legújában Cork városában a mozgalmak főhelyén, fordulak komolyabb zavargások elő. A csöcselék az utcán néhány foglyot akart a rendőrség kezéből kiszabadítani, miből oly verekedés fejlődött ki, mely három napig eltartott. Csak éjnek idején volt fegyverszünet. A néptömeg több utcán kiolta a gázlámpákat s itt ott torlaszokat is épít, honnan köcsövel fogadta az ellene kiküldött katonaságot. A

badi erő csak nehezen volt képes az utókat megtisztítani, mikor a lázadók a háztetökre vonultak és innen hántalmazták a katonaságot. A lázadók közül tizenegyen elfogattak. Két tiszt hallo-más szerint, veszélyes sebet kapott. De noha a foglyok valamenynyien a rendőri bíróság által ré-szint a büntető törvényszéknek adták át, ré-szint 2 hóig terjedő fogsággal büntetettek, a nyu-galom teljesen még jelenleg sem állott helyre. A munkaszünetelések napirenden vannak.

Az egész Görögország egy borzasztó hajtóvadászat színhelye, melyben emberek képezik a vadat: a rab-lók. A guillotine nap nap után működik. Rablók, kik már évek óta vannak halálra ítélve s kiknek börtönökéből — melyekben egyébiránt sokkal kü-lönb életet élnek, mint néhol a continensen a néptanítók — nem sikerült megszökni, mint a multkor hatnak a lamiai tömlőszőlő — vérpadra hurokoltatnak.

Az összes londoni lapok egyhanglag dicső-röleg méltányolják az elhunyt lord Clarendon ki-tünő tulajdonait. A „Times“ különösen kiemeli az elhunyt azon sajátosságát, hogy sohasem veszté el fejét. „Az 1848-dik évben“ — megjegyzé többek közt e lap — „Irlandban, ha nagyobb veszély nem is, de bizonyosan nagyobb aggodalom létezett, mint a féniek későbbi fölkelésénél. A szárazfö-ldő mindegyik trón ingadozóit, a socialisták szen-vedélyei a fővárosokban kitörésre jutottak, és sa-ját demokratáink is, mely akkor igen elkeseredett romboláságyat tanusított, veszélyes magatartást foglalt el. Miut irlandi kormányzó, ő soha sem ijedt meg, s ezért sohasem is volt kegyetlen. Az orosz háboruban méltóság képviselő Anglia be-csületét s érdekeit, s a legutóbbi 12 év alatt ő volt a külfatalkkal való közlekedésünk lelke. Lord Aberdeen óta senki sem állott oly bizalmas láb-on az idegen fejedelmekkel, s ekkép nem egyszer sikerült neki oly vizályokat kiegyenlíteni, melyek már fenyegető színt kezdtek fölvenni. Még csak nemrég is, mint a porosz király s a francziák csá-szára közti közbenjáró képes volt oly személyes biztosításokat adni, melyek Franciaország fél-

tékénységét, s Poroszország gyanakvását lecsilla-píták. Ily esetekben a legalaposabb ismeretekkel sem lehet semmit is kivinni, ha csak azokhoz oly személyes előnyök, s megnyerő tulajdonok is nem járulnak, minőkkel az elhunyt bírt.“

Mind Madridból jun. 28-ról jelentik, Rivero veendi át a miniszter tanács elnökségét, Prim tá-volléte alatt; — s Figuerola végzendi a bel- s igazságügyminiszterek teendőit Montero Rios tá-volléte alatt. — Jövő esztől kezdve meeting fog tar-tatni a progressista klubban, melyon — mint híszik — Prim is jelen leend.

Bukurestben a romaniai 8 legelőkelőbb bankárház egy névtelen társulatot alakítand, mely „Societe financiere de Roumanie“ czimtel vielen-d; az alaptöke egyelőre 6 millió francot tesz 12 rész-vényben.

Bukurest, jul. 2. Az osztrák, francia és angol konszok hosszabb szabadsággal külföldre utaztak.

Azon sajtóságos hírről is értesülünk, hogy a czár Varsóban és Skiernewicében tartózkodása alatt plebiscitumot rendeznek, s a nép elé terjesztik azon kérdést, kívánja-e, hogy Lengyelország teljesen be-leolvassassék Oroszországba s a Lengyelország név hivatalosan eltöröltsék?

Tulajd. és felelős szerkesztő: Sándor József.

A közönség köréből. *)
Valasz

a „Kolozvári Közlöny“ 1870. 73-dik számában Tordáról 1870. június 12 kén x. y. által irt tudósításra.

Torda, 1870. június 25. — Én czédülakat nem osztogattam, népgyűléseket nem tartottam. Véleményem a papválasztásra most is az, a mi ez-előtt volt: „a ki legérdemesebb lesz, azt kell meg-választani.“

*) Az e rovatban megjelölt cikkekért csak a sajtó-hatósággal szemben vállal felelősséget a Szerk.

A június 12-kén közelebből tartott egyházi gyűlésen legelőbb is az egyház egyik érdemes tagja a pöttagok választása megvitátását a gyűlés kezdetén tűzte ki tanácskozás tárgyául. A második szónok, a pöttagok választását ajánlá. Csekély sze-mélyem, ha jól emlékszem, a negyedik szóló volt, s én is a fennemlített pöttagválasztási véleményt pártolám, következő, a gyűlésen is elmondott s ide is ugy leirt értelemben: „a törvény értelmében vá-lasztani kell négy rendes tagot; de minthogy ezek közül egyik, vagy másik, azon perczben, mikor a nt. esperes úr öket felszólítja hivatalos munkáikra, egy, vagy más ügy, vagy baj, sőt talán épen be-tegetség miatt meg nem jelenhetvén, hogy a törvény rendelte négy tag mégis meglegyen; minthogy egy-házgyűlést rögtönözni új tag választása végett nem lehet; mert a törvény rendelete szerint azt egy hét-tel, a gyűlés megtartása előtt, szöszékből ki kell hirdetni; tehát ezen könnyen bekövetkező, s a ezélt hátráltható baj elkerülése tekintetéből vá-lasztani kell még két pöttagot is (a mit a törvény sem nem tilt, sem nem rendel), hogy ezek a hi-ányzó rendes tagot kipótolhassák, ez egyetlen ese-ten kívül nem lévén semmi szerepök a pöttagoknak.“

Ezen más által tett s általam is támogatott véleményt az egyházi gyűlés csaknem egyhangu-lag elfogadta, s megválasztotta a négy rendes ta-got a két pöttaggal egyetemben. Hogy ez így tör-tént, hivatkozom a jegyzőkönyvre és a nagy több-ségre. Ezekután én mondatom még x. y. úrnak, hogy indítványt a gyűlésen nem tettem, hogy a gyűlés nem hat, hanem négy rendes és két pötta-got választott estb.

Egyetlen egy csalhatatlan hatalom van a föl-dön, s ez az „igazság“, mird a benne, mind a külső törvények értelmében bátran merek ennek ítélőszéke előtt megállani, s bizton remélem, hogy nem fog mint x. y. törvényt sértőnek, tapotó-nak, hanem a törvényt lehetőleg teljesen betöltőnek — itélni. Dózsa József, ó tordai ref. segéd pap.

Szászváros, június 27-kén 1870. Tekinta-tes szerkesztő ur! A „Kolozvári Közlöny“ 69-ik számában „A közönség köréből“ czim alatt felhozott cikkre az óvári Ferencziek zárdái elnök segítségében némi felvilágosítást adni hivatali állomásom szintgy, mint az azon cikiben érintett résztvevő urak te-kintélye parancsolja.

Társulatunk nestora néhai gvardián Antalfi Boldizsár atya meghalt ápril 22-én s már ápril 26-án kelt püspöki rendelettel fogva t. Andrásfi Ra-fael atya mocsai lelkész állomásától felmentetvén, ki volt nézve kolozvári zárdá elnökségre, mielőtt a lapokban valamit olvashattam, mielőtt valaki bár csak egy szóval vagy obajtányilvántatással fellépett volna mellette, mire nemis volt szükség; — de még-is kedvesen vettem azt, hogy Kolozvártt létem-ben néhány derék ur hivatalos teendőimben eny-hitendő szives volt engem megisztelni s közked-vességtől Andrásfi Rafael atyáról dicséretesen meg-omlékezni, de ezt nem lehet, nem szabad nyomá-snak nevezni, hanem irántunk ősziinte nemes rész-vételnek s zárdánk boldogabb jövője iránti buzga-lomnak, s midőn szándékom hivatal-társaim szívé-ben viszhangra talált, kineveztem Raf. atyát zárdá elnöknek.

A cikkirő hét pontját, mig megszorult elmé-nek éretlen képzelődéseit, mit maga a cikkirő is bevallván megbánta, ezennel egyszer mindenkorra visszautasítom, sajnálván, hogy ő anyai évek óta csak hallotta Andrásfi Rafael atya szép jellemvoná-sait! de hja „et tu mi fili Brute!“ és „amice non facio tibi injuriam!“ — reményem, a békés egyetér-tés s önfeláldozási társulati szelleme meg fog ezentul ily lépést akadályozni, mely majd illetékes uton lenne ellátatandó. B. Szlováczek Károly s. k. tart. főnök.

Tavirati tudósítás a beosi börzéről.
Július 5 én: 5% Metaliques 100 frt 60.20.
5% Nemzeti kölesön 100 frt 69.—. Kamat 60.20.
1860. Kölesön 96.—. Bankrészevény 820. Hitel-intézeti részvény 200 frt 265.50. London 10 ft st. 100 frt. 23 1/2 kr 120.15. Ezüst 117.75. Cs. királyi arany 5.73. Napoleondor 20 fran. 9.59.
Földterhermentesítési kötvények: Magyar 80.—. Temesi 79.—. Erdélyi 78.—. Horv.-Slavon 83.—.

(285) Alóirt igazgatóság ezennel köztudomássá teszi, miszerint hivatalos mű-ködését piacszori 549 számú ideiglenes helyiségében a mai na-pon megkezdette.
Erdélyi m. kir. táviratigazgatóság
Kolozvártt, 1870 évi július hó 1-jén
LAUBENDER GYULA,
igazgató.

NEM HIVATALOS.
Gross Károly fogművész
A legjobb szerkeztett tűz- és betörésmentes PÉNZ- és könyv-vas-SZEKRÉNYEK WIESE FRIGYES. európai bírti bécsi gyárából gyári áron KAPHATÓK: FOLLY és HUTFLEZ erdélyi főraktárokban Kolozvártt.
Rajzok és Arjegyzé-kek kívánatra ingyen és bérmentesen.
Szerdán csakis nők furdódnak.

A szolgabírák és esküdtek kézi-könyve, utmutató minden a szolgabírák és esküdtek által eszközlendő törvénykezési s közigazgatási eljárásokban, irómanypéldákkal a legújabb törvények, s az új polgári perrendtartás alapján, átdolgozta KASSAY ADOLF.
Ára 2 frt 40 kr.

A váltóeljárás a marosvásárhelyi királyi tábla területén jelenleg érvényes alakjában.
Irta dr. Haller Károly, a kolozvári kir. jogakadémián ny. r. tanár, a jogtörténelmi és bírói államvizsgálati bizottmányok tagja stb.
Ára 40 kr.

Kolozs megye gyalui egyesbirája által a községi előjáróságok részére kiadott
UTASÍTÁS a községi bíróságokhoz utasított ügyek tárgyalása és kezelése tárgyában.
Ára 20 krajczár. Postán küldve 25 kr.
INSTRUCTIUNE pentru antistii comunitatiloru, spre pertractarea si manipularea causeroru judecatoresci, ce se tienu de competenti'a judecatorieloru satesci; compusa prin judele singulariu a Geloului, comit. Clusului. Pretiulu 20 cr. v. a. Dupa post'a 25 cr. v. a.

Megjelent Magyar polgári törvénykezési rendtartás. (1868. 54. törvényczikk.) Felvilágosító és utasító jegyzetekkel kísérté HROISZ GUSZUÁV, ogtudor, a kolozvári kir. jogakadémián a büntető és a polgári törvénykezés ny. r. tanára, a bírói- és jogtörténelmi államvizsgálati bizottmányok tagja. I. füzet n. rét. 160 lap. A fennebbi, 4 füzetből álló egész műre 4 o. é. frtjával folyvást előfizethetni Kolozvártt Stein J. Pesten Mach és Stein könyv-kereskedésében, hová a pénzt bérmentve kérjük küldeni. A bolti ár 5 o. é. frt. leend.

A fenn elősorolt törvénykönyveken kívül minden a legújabb időig megjelent törvénykezési munkák könyvkereskedésében mindig kaphatók. Egyuttal bátor vagyok jól berendezett s gyorsajtókkal ellátott kö- és könyvnyomdámot figyelembe ajánlani, hol az új „polgári törvénykezési rendtar-tás“ban és a Kolozs megye gyalui egyesbirája által a község előjáróságok részére kiadott „utasítás“ban előforduló magyar és román nyomtatványo-kon kívül — melyekből készletet tartván, kis mennyiségben konz számra is a legutányosb árban szolgálhatok — minden t. cz. köz- és magánhivatalok, pénzüzetek, kereskedők és iparosok részére szükséges bár-mely mintázatu nyomtatványok a leggyorsabban teljesítetnek; ugyszintén minden a közeletben előforduló kö- és könyvnyomdai munkák a legnagyobb csinnal és szízzetnek.

Jó házi-koszt, és tiszta asztali-bor, jutányos árért kapható. Kül-szappanuteza 12 sz. alatt.

Gazdasági gépek, a legjobb rendszerek szeriut s a legneve-zetesebb gyárakból, különösen a kezdő aratásra fü- és gabona-arató-gépek, eséplő-gépek, kukorica-morzsolók, a melyek használása által 10% nál több munkaerő takarított meg.
Gyári árban árulja.
Brassó, június 3-án, 1870.
LUCKHARDT O magán mérnök Brassóban

Örökáron eladás. Szászvárosban, közel a vasú i állomás-hoz az országban 460 ház szám alatt fekvő, kemény és solid anyagból koresmának épített 3 lak- és egy koresmaszobából, konyha, kamara és 8 bordó borak való pinzéből álló ház, hoz-zá tartozó kerttel és udvarral, abban levő 22 lónak épített istálló és színnel, egész-ség jó íható vizet tartalmazó kúttal együtt szabadkéből örök áron eladandó. Előnye ezen háznak a marhavásárnak közelben való esése. Értekezhetni Szászvárosban a háztulajdonossal.
DOBÁL ANTAL.

Haszonbér. Tordavármegyében Mező Rütson Marosvásárhelyhez 1 1/2 óra járásra, egy 400 holdból álló tagosított alatt lévő birtok, erdővel, szőlővel, hozzá tar-tozó lak- és gazdasági épületekkel; ugy-mint: teljes instructioval felszerelve 1871 Szentgyörgy napjától kezdve 6 egymásután következendő évekre bé-rbe kiadandó, vagy örök áron is el-adó. Értekezhetni levél útján Úrmösön, utolsó posta Nagy-Ajta,
MAURER MIHÁLYVAL.

A cs. k. szabadalmazott patkány, házi és mezei egér, vakond és svábbo-gár pusztító
Arkánus t. gyárához Bécsben, Nemburgasse, Nr. 70. Miután önek cs. k. szab. arkánusát bá-mulatos sikerrel alkalmaztuk, kérjük hogy postafordultával még 6 szelenczét küldjen el-ve-kedők. Tisztelettel maradván a cs. k. sza-bonban és burgani főnögyárak igazgatósága Stájerhonban.
Valódi minőségben kapható: Kolozvártt Folly és Hutfleznél (a főtéren), M.-Vásárhelytt Fogarasi Demeternél, Brassóban J. L. Heesheimernél, Segesvártt és Sze-benben J. B. Misselbacher és fiainál kapható. 1 nagy bádog 1 ft, kis bádog 80 k. Egyes bádog me-grendelése is utánytel melett gyorsan teljesítetik. Ugyanott kapható citrom-kencős, egyedül sser a fagyójegős és tyúkjegős, 1 tégl. 50 kr.

Kolozvártt Stein J. Pesten Mach és Stein könyvkereskedésében kapható: Gr. Széchenyi István „BLICK“jének magyar fordítása. Közli K. PAPP MIKLOS. I-só II-dik III-dik és IV-dik V-ik füzet. Ára 2 frt. 50 kr.

Magyar-román zsebszótár (Dictionariu portativu magiaru-romanu) tanodai és magán használatra. Irta BARITIU OCTÁV, gymnasiális tanár Naszódon. Ára füzve 1 frt.

Erdélyi telekkönyvi rendtartás függelékek. Hivatalos kiadás. — Ára 2 forint. Községi kalauz, vezérkönyv magyar- és erdélyhoni községi bírák, előjárók és jegyzők használatára, felvilágosító és útba igazító jegyzetekkel s gya-korlati irómanypéldákkal ellátva. Irta TÓTH LAJOS, a legújabb törvények és rendeletek nyomán. Ára 4 frt.

